

ationum
spec.

12
66

Disputationem Theologico-Philo-
logicam,

De

NAPHTHALITIDE

Patria APOSTOLORUM,
ad illuminandum illustre JACOBI
Oraculum, quod legitur
GEN. XLIX. 2f.

Auspice τῶ τῆς ὁμολογίας ἡμῶν
ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ JESU CHRISTO,
PRAESES

THEODORUS HASAEUS,

S. T. D. & Prof. P. O. & ecclesiae
ad D. Virginis Pastor,

&

RESPONDENS

GEORGIUS HENRICUS KOEPELIUS,
Hassus,

placidae literas amantium disquisitioni

Futuro die Saturni ad d. XV. Kal. Jul.

H. L. Q. S. instituendae
offerunt.

B R E M Æ,

Typis HERMANNI CHRISTOPHORI JANI,
Illustr. Gymnasii Typogr. 1724.

VIROS

Perquam Magnificum, Nobilissimos, Consultissimos, Amplissimos, plurimum Reverendum, Experientissimum, Celeberrimos, Spectatissimos,

- Dn. JOHANNEM HOLLER, Jctum Consummatissimum, Liberae & Imperialis Reipubl. Bremensis Consulem meritissimum, Gravissimum, Judicem Haereditarium in Dorsfeld Splendidissimum.
- Dn. DIEDERICUM MEYERUM, J. U. D. Excellentissimum, Reipubl. Bremensis Senatorem meritissimum, Hospitem suum Munificentissimum.
- Dn. THEODORUM HASAEUM, S. S. Th. Doct. & Profess. P. Ord. Famigeratissimum, Mysteriorum Divinorum in aede D. Virginis Dispensatorem fidelissimum, Regiaeque Societatis, quae est Berolini, Collegam meritissimum.
- Dn. CHRISTOPH. BENDLEBEN, Reipubl. Bremens. Senatorem dignissimum, Aedilem templi Mariani Spectatissimum, Magnarium gravissimum.
- Dn. HENRICUM BENDLEBEN, U. J. Doct. & Causarum Patronum vigilantissimum.
- Dn. ARNOLDUM MEYERUM, Medicinae Doctorem, & Reipublicae Bremensis Physicum Experientissimum.
- Dn. CHRISTIANUM MEYERUM, Ecclesiae Martinianae Diaconum fidelissimum, & Negotiatorem felicissimum.
- Dn. JOHANNEM BENDLEBEN, Mercatorem solertissimum & florentissimum,

Patronos atque Fautores suos omni pietate ac obsequio ad bustum venerandos,

*Dissertationis hujus inscriptione
submisit veneratur*

G. H. KOEPELIUS, Respondens,

Differtationis
De

NAPHTHALITIDE

Apostolorum patria,

Ad illustrationem oraculi Jacobaei GEN. XLIX. 21.

CAP. I. in quo illud explicatur.

Argumentum.

Ultima Jacobi intellectu difficulta sunt. §. 1. Inter ea praecipue referendum est commenta XXI. Sententia Bockarti. §. 2. Cocceji, qui eam mutuatus est ab Hieronymo. §. 3. Judicium de illa, §. 4. Nostra proponitur, Summa dicendorum. §. 5. Proponitur regulae fundamentum totius expositionis exhibentes. §. 6. Phrasis Αחרית הימים notat dies Messiae. §. 7. Totum vaticinium praecipue spectat actam Christi. §. 8. Nominibus filiorum suorum indicat Jacobus Viros insignes ex eorum vel tribu, vel in eorum terris oriundos. §. 9. Ostenditur (A) quomodo Cervi sunt emblema *Apostolorum*, (N) ob *celeritatem*. §. 10. (ב) *Firmitatem* & constantiam, locus Hab. III. 18. §. 11. (ג) Ob pericula quibus expositi erant. §. 12. (ד) Ob debilitatem, cum non alio praesidio quam vel pedum vel coramum fruuntur. §. 13. Unde cervi & alias notant Apostolos, Pl. XVIII. 34. Hab. III. 9. Pl. XXIX. 9. §. 14. Cur (B) mentio fiat *Cervae*, non *Cervi*. Passim ministri Evangelii sub symbolo feminae sexus proponuntur. Illius rei rationes. §. 15. Poetae saepe genere foeminae no de cervis loquentes utuntur. Cervae an gestent cornua? §. 16. In regione Naphthalitica erat copia Cervorum. §. 17. Quid (C) sibi velit vox שְׂרֻחָה ablegata. Quis (D) sine תִּשְׁרֹחַ, שֵׁרָר, שֵׁרַר, שֵׁרָר, רִאךְ, לֵךְ, שֵׁרָר, אֶפְסָלוֹס, lego, laquais, Lackey. §. 18. Quid (D) sine אמרי שפר. Constructio totius disti aperitur. §. 19. אמרי שפר notionem non solum habet *pulchritudinis*, sed & *buccinae*. §. 20. אמרי שפר notat praedicationem Evangelii, primo quia nihil ea pulchrius, atque optabilius. §. 21. Secundo, quia illa sono *tubae* confertur, & olim per diversos buccinae tonos fuit adumbrata. בשר & שפר conveniunt. §. 22. 23. Veritates quae hoc oraculo continentur. §. 24.

§. I.

Raculorum Veteris Testamenti, ut vix ullum praclaris significationibus magis foetum est, ita nullum plures interpretibus cruces fixit, difficiliusque explicatu visum est illo, quo extremas voluntatis suae tabulas

A

tabulas in confinio mortis positus consignavit sanctissimus Patriarcha JACOBVS, quodque penultimo Geneleos capite descriptum nobis reliquit D. MOSES. Exercuit itaque & ingenium & industriam plurimorum eruditione praestantium Interpretum, qui commentationibus suis lucem illi adfundere summis opibus adnisi sunt. Inter eos ut ordine postremus est, ita si curatam illi dicatam operam spectes, reliquis facile palmam reddidit du-biam doctissimus mysteriorum divinatorum, in florentissimo Amstelodamensium coetu cum maxime Interpres *Johannes van STAVERN*, qui luculento atque demorsos, sapiente unguis volumine, quod vernaculo sermone prodiit, ante hos decem admodum annos hoc JACOBI Testamentum illuminavit. Non tamen crediderim me magnopere aberraturum a vero, si post collectam vindemiam adhuc aliis aliquid relictum esse racemationis, ac restare nodos dignos, quibus solvendis nervos nostros intendamus, dixerō. Speciminis loco nunc sit comma illius capituli *vi-gesimum primum*, quo benedictionem Patriarcha impertit filiorum suorum sexto, qui tamen heic decimum locum occupat, quem ex Bilha, Rachelis uxoris suae serva, suscepit, NAPHTHALI: De eo enim ita fatur: *אשר שפר ארתן הרתן ארתן ארתן* Naphthali (est vel erit) *Cerva emissa vel ablegata, dans vel proferens bona verba, vel verba pulchritudinis, vel elegantiae.*

§. 2. Varias sunt de sensu hujus vaticinii praestantissimorum Virorum cogitationes, varias conjecturas. Legat eas in illorum scriptis, cui lubitum est, neque enim eas in cumulum congerere, mihi vel vacat vel volupe est. Multi hoc perobscurum esse & vix a se intelligi, confessi sunt ingenue. WITSIUS fateretur, *qui in tam obscuris bene conjecerit, eum se vatem perhibiturum optimum.* BOCHARTUS (at quis illo viro in indagandis maxime *δυσωχητός* S. Scripturae locis alias vel felicior vel sagacior est?) tribuit illi sensum *difficilem, & obscurum, quemque non satis capiat.* Et deinceps ita concludit; *Itaque vel, quomodo impletum fuerit hoc vaticinium. nos prorsus lateat, vel aliud sonant Jacobi verba.* Atque tum ad hunc nodum non solvendum, sed secundum se accingit, *sub-latisque punctis in illorum locum substituit alia, ita ut inde sensus*

sus emergat plane diversus ab illo, quem verba, prouti nunc in
 sacro codice extant, prae se ferre videntur. Unusquisque qui
 debita erga divina oracula reverentia ducitur, animadvertit fa-
 cile, quam audax & periculosae plenum aleae futurum esset fa-
 cinus, si unusquisque pro lubitu coelestes tabulas refingere ita,
 emendare, aut potius corrumpere in animum inducens, sibi in
 eas tale jus esse existimaret, quod in Horatii alicujus, aut Terentii
 versùs nemini uni concedent saniores Critici. Quae enim demum
 erit veritas, quod religionis mysterium, quod fidei dogma, quae
 ab illorum hominum miniaturis ceris tuta esse possint, ac manere
 salva? Ceteras nunc difficultates, quas contra illam Bocharti
 conjecturam Viri docti moverunt, nunc non tango. At vero si
 ostendero, quod ostensurum me liquide confido, retentis ipsis
 vocibus, earumque apicibus Verba hunc sensum fundere remo-
 tis salebris omnibus commodissimum praestantissimumque, illis
 sane defensoribus rem non egere, neque Criticorum audacia
 heic opus esse, neminem quemquam puto posse ambigere.

§. 3. Johannes COCCEJVS, quo neminem mortalium ad
 interpretationem sacri Codicis ejusque divinas veritates eru-
 das plus adtulisse opis, ne ipsi quidem illi negaverint, qui ut in
 nullius, ita neque in hujus Magistri verba jurare didicerunt; &
 cum quo ego malim CHRISTVM ubique, vel ibi etiam, ubi non
 omnes eum cernunt, & investigare & invenire, quam cum alijs,
 ubi quam clarissime conspicitur, clausis praefraete oculis ejus
 praesentiam inficiari, in quo quidem me hominis & Christiani &
 Theologi partes tueri omnino existimo, is, inquam, aliquid ad-
 tulit, quod ad rem facere videtur apprime. Vertit enim ita hoc
 vaticinium: *Naphthali est cervae emissae ejus, qui dat verba decoris*, ita
 ut posterius membrum non construatur cum priori. Putat ita-
 que per *Cervam emissam* intelligi Naphthalitas, praecipue Gali-
 laeos eorumque posteros magno cum desiderio turmatim ad
 Christum praedicantem in illis regionibus, verbaque plena gra-
 tiae & pacis mellifluo ore effluentem confluentes. Secutus in
 eo est vestigia D. HIERONYMI, qui in quaestionibus Ebraicis in
 Genesim Tom. III. Opp. pag. 354. miras aliquot horum verborum
 adducit interpretationes illud אֵילָה שְׁלֹרָה explicans *agrum irri-
 guam,*

gum, quod aquae calidae in illa tribu nascantur, posse quoque addit trans-
ferri cervum emissum, & ita propter temporaneas fruges velocitatem ter-
rae uberioris ostendi; Tandem tamen, melius esse, ait: si ad doctrinam
Servatoris cuncta referamus, quod in portione Naphthali docuerit. Alibi
haec verba ejusdem allegari legi, quae tamen nusquam invenire
potui: Allegorice luculentius ad Salvatorem cuncta referuntur, qui in vir-
tute Spiritus instar cervi erumpens in tribu Naphthali vel maxime docuit.

§. 4. Arrisit haec sententia Viris doctis vehementer. J. H.
Heideggerus eam non sine Numine ad manus pervenisse scribit. (a)
H. Witsius tanti eam fecit, ut eam bis in scriptis suis (b) diductam
latius apparere voluerit. Alii facto veluti agmine eam suam se-
cerunt. Fateor ingeniosam eam esse, divino Vate dignam, quod
Christum nobis monstret, cujus testimonium est Spiritus Pro-
phetiae, neque quidquam hic occurrit, quod à verborum signi-
ficatione, aut loquentis scopo maximopere abhorreat. Profe-
cto non meretur illos sibilos, fannasque quibus eam excipere
ante hos sedecim annos audacissimo cuidam *Dialogorum* in Belgio
Scriptori visum fuit. Quin omnibus aliorum Judaeorum juxta
atque Christianorum conjecturis multis modis esse praefendam
aequus rerum aestimator facile arbitrabitur. Habet tamen illa
hoc incommodi, quod duo orationis membra heic à se quasi di-
vellantur, quasi posterius non pertineat ad prius. Id quod ta-
men minus recte heic fieri dicas. Cum enim vox Ebraica אֵיִלָּה
non ponatur in statu constructo, sed absoluto, juxta praecepta
Grammatices non regere potest genitivum rei diversae, ut ex-
plices: *Cerva dantis* sive *illius qui dat*; sed Substantivum *Cerva*
jungendum erit cum adjectivo, ut exponas: *cerva quae dat*. Vel
פְּתַרְי אֵיִלָּה שלוחה אֵיִלָּה hoc modo: *Naphthali Cerva dimissa* (Cerva ejus) *qui dat eloqui*^a
דְּבַר אֵיִלָּה הַנְּתַן מִכְרִי שֶׁפֶר *pulchritudinis*. Id quod etiam sine insignita anomalia generis fie-
ri nequiret, cum ita scribendum fuisset non אֵיִלָּה הַנְּתַן sed אֵיִלָּה
הַנְּתַנָּה. Scio quidem non deesse exempla, in quibus nomen ab-
solutae seu integrae formae pro constructo ponatur, de quibus
Glas.

(a) in *Histor. Patr.* Tom. II. Exerc. XXIII.

(b) in *Oecon. Poed. Lib.* IV, c. 3. §. 28. & in *Διακ. φ. c.* VI. §. 16, 17.

Gladius (a) & Buxtorfius (b) consuli possunt. Sed & id scio, id fieri rarius, saltem ἀνομαλίας, neque fieri posse nisi intellecta quadam ellipsi. Scio porro ejusmodi anomaliis aut ellipsis non locum esse concedendum, nisi urgente quadam necessitate, & cum alias explicatio sana dari nequit. Unde nuper Joh. Heeserus in suo אבן העזר illam interpretationem non veritus est nimis violentam atque contortam vocare. Quod si itaque talis poterit exhiberi, quae nullam vel ellipsin vel anomaliam postulat, caeteroquin est plana, facilis, divino Propheta digna, & cum emphasi verborum rerumque praecipue implemento conjuncta, tute ipse, quo loco illa habenda sit, judicabis.

§. 5. Talem autem esse eam, cujus mihi in mentem venit, putem, quae quidem cum illa Cocceji non parum habet adfinitatis, ita tamen ut simul illas salebras, quibus illa impediatur, omnes evellat. Hanc enim mihi videor deprehendere horum verborum mentem. Ex illa regione, quae olim Naphtali posterorum portio erit, orituri sunt Apostoli, doctrinam Evangelii annuntiaturi. Hanc autem sententiam quo tibi approbem facilius, posteaquam theses quasdam, quas fundamenti loco Cygnaei hujus carminis Jacobaei explicationi subterni oportet, posuero, illi primum cum verborum emphasi ac genuina significatione belle convenire, ostendam; Deinde omnia, quae his verbis continentur, suo tempore impleta esse accurate docebo. Atque ut illud hujus, ita hoc futururi capitis erit Argumentum.

§. 6. Primum itaque quod mihi concedi postulo, hoc est, N. Jacobus in hoc Cantico agitatus divino Spiritu res futuras praedixit. Hoc extra omnem dubitationis aleam inter Christianos positum esse debet, neque id Judaei prorsus inficiantur.

2. Jacobus in illo de Messia vaticinatus est. Id saltem fieri commate decimo tantum non inter omnes, qui Christo nomen dederunt, in confesso est. Immo vix ullus est gentis recitatae, qui id ire inficias fuerit ausus, ita ut parum à turpitudine abfuturum sit, si id negare non dubitet Christianus, cujus confessionem vis veritatis extorsit capitalibus Christi perduellibus.

§. 5.

(a) Philolog. S. Libr. II, Tr. I, can. 40,

(b) Thesaur. Gramm. Lib. II, c. 43

§. 7. 3. Ea quae filiis suis praedicit Patriarcha, magnam partem pertinent ad tempora aetatem Messiae proxime adtingentia. In hanc sententiam nos manu quasi ducit phrasia illa qua utitur Jacobus, cum congregaturus filios suos ad audiendum, se eis annunciatum pronuntiat, quod iis erat eventurum *באחרית הימים* in extremo die- rum, sive in diebus novissimis, versu 1. Hanc autem phrasin sicut alteram, quae saepius in Novi Foederis tabulis occurrit, de *ἐσχάταις ἡμεραις*, tempora Messiae indicare, plerique Interpretum Christianorum affirmant, assentientibus Judaeis Abarbanelle, Nachmanide, Menasse Ben Israël, Aben Ezra, D. Kimchio, cujus haec sunt ad locum Esaiæ II. i. verba *באחרית הימים* כל מקום שנאמר *הוא ימות המשיח* In quocunque loco dicitur *באחרית הימים* sermo est de diebus Messiae. Et quod magis est, ausim affirmare, & per inductionem locorum omnium, si id postularetur, comprobare, omnino nusquam illum loquendi modum occurrere, quin, si non unice tempora respiciantur, quae à nato Servatore ad excidium Hierosolymarum effluxere, talia tamen immixta sint, quae huc commode referri & possint & debeant; ita ut nunquam ea aetas, qua Christus cum Apostolis suis vixit, prorsus excludatur.

§. 8. Porro cum singulis duodecim tribubus suos, quos expectare habebant, rerum eventus praedici, post destructam autem Hierosolymam tribuum discrimem sublatum esse meminimus, phrasia autem illa de extremo dierum, ut monitum est, tempora novae Oeconomiae innuat, hinc facile colligas, quae in hac cantilena narrantur, praecipue & *δεικτικως* implementum suum nacta esse illa tempestate, quae à nativitate Domini ad sanctae urbis *πυλωδεσμευ* elapsa fuit. Neque enim dubitari potest, ita scribit Celeberrimi nominis Theologus, Spiritum S. per emortuale Jacobi os futurum seminis Abrahami, Isaci, Jacobi statum enarrantem, illud praecipue tempus enarrare voluisse, quo excitandum erat semen illud longe desideratissimum, Patribus promissum, in quo omnes familiae terrae divinae benedictionis futurae erant participes. Ita comma decimum cum duobus, quae sequuntur, de Messia agere extra dubium est. Eandem rationem esse commatum VIII. & IX. proxime, *ἐκείν ὁ Θεὸς δεικτικῶς καὶ ζήσων μεν*, à nobis ostendetur. Pariter, quae de Zabulone versu XIII. afferuntur, statum ejus tribus, qualis temporibus Christi

Christi fuit, describunt, vsq. XVIII. & XXIV. indicari Christum petram salutis, plurimi Interpretes annotarunt. Etsi nunc non patet quam *græcè* reliqua hujus Cantici ad illa tempora habeant, cogitandum est, non adeo multas de statu, in quo singulae reipublicae Judaicae tribus tum temporis versabantur, rerum circumstantias nobis perspectas esse. Forsan ventura aetas reliqua in liquidiore luce collocabit. Si quisquam tamen existimet, multa occurrere quae ad aetatem, quae το πλῆρωμα τε καὶ προεπαινει, omnino pertineant, cum illo nollem super ea re litigare, si modo id mihi vicissim concedatur, non deesse heic pariter, quae historiam Christi, ejusque Legatorum exhibent, in quorum censuram hunc etiam, quem tractamus locum, referendum esse puto.

§. 9. 7. Per nomina filiorum suorum Jacobus intelligit insignes viros ex illorum lumbis aut tribu orituros, vel saltem in terris iis adsignatis vi-turos. Neque hoc ullius indiget probationis.

7. Quando nomina filiorum aliis nominibus, v. gr. animalium junguntur intelligenda est copula EST, & tum indicatur fore vel inter filiorum Jacobi posteros, vel saltem in horum terris vitam agentes ob rem aliquam singulari ac valde commemorabilem, cum tali quod nominatur, animali conparandos. Ita cum Juda vocatur LEO vs. 8. Isaschar ASINVS vs. 14. Dan SERPENS in via vs. 17. Benjamin LVPVS rapax vs. 24. quis non animadvertit, innui ex Judae Isascharis, Danis, & Benjaminis progenie surrecturos illustres viros, quos cum ejuscemodi animalibus scite conseras. Haec tam aperta sunt, & plana, ut ne illos quidem, qui contra vulgatissimum & sacrorum & τῶν ἑξῆς Scriptorum, ipsiusque juris statutis stabilitum, qui necdum desit, morem in supremæ voluntatis tabulis figuratas omnes atque improprias locutiones prorsus abesse volunt, de eo dubitatu-ros crediderim. Simili itaque ratione Naphthali vocatur Cerva emissã. Qua phrasi designari Apostolos, eo minus mirum nobis videri potest, quo magis illi inter Naphthalitas non minus, ac in Ecclesia Jesu Christi nobilissimum atque eminentissimum obtinere locum. Et si ex pereximiorum Interpretum sententia deinceps commate 27. Paulus Apostolus per Benjaminem designatur, non causam video, ob quam non minus hoc loco per Naphthali intelligamus ex illo oriundos Apostolos, praecipue, cum

cum iis singula, quae hic dicuntur, ita convenient, ut vix quæ-
drent in alium. Id nunc ut collocetur in apricum, ostendendum
nobis erit (A) An & quamobrem Apostoli sub symbolo occurrant
cervorum. Cur (B) dicantur *Cervae*, non *Cervi*. Et (C) quidem
emissae vel ablegatae. (D) Quid denotetur per צֵרִי וְצֵרָה.

§. 10. *Cervarum* (N) sub imagine venire APOSTOLOS,
ut ostendam, nolo operose corradere omnia illa, quibus aliqua
inter eas & Apostolos institui posset comparatio. Scatent infi-
ceti ejusmodi comparationibus multorum libri ad nauseam us-
que; Attributa tantum pauca adducam, quae praefertim huic de-
nominationi dedisse ansam, idque duce ipsa Scriptura existimave-
rim. Primum eorum est in currendo *Celeritas*, quae ob summam
crurum tenuitatem & agilitatem, non parem habet,

quando patentes

Transmittunt cursu campos, atque agmina cervi

Pulverulenta fuga glomerant, montesque relinquunt.

Ea apud profanos aequae ac sacros Scriptores in exemplum ivit &
proverbium. Vide 2. Sam. II. 18. 1. Chron. XIII. 8. Prov. VI. 5.
Eccl. XXXV. 6. Cant. II. 8, 9. & maxime VIII. 14. Cum quibus
conferantur quae ex Scriptoribus תּוֹרַת הַצֵּרָה annotavit BOCHAR-
TVS Hieroz. Libr. III. c. 17. Inde passim cervi apud Poëtas di-
cuntur *celereres*, *veloces*, *fugaces*, *leves*, *cursu leves*, *alipedes*, *volucres*, *agi-
les*, *volucripedes*, *ἀερόποδες*, *βρυπόδες*. Imo hinc εὐαφες quasi εὐαφεις,
i. e. leves dictos putant. BVSBEQVIVS in epistolis, quibus le-
gationem suam ad aulam Ottomannicam recenset Ep. I. p. m. 34.
scribit: In coemeterio Servianorum erectas fuisse in palos CERVORVM
& similibus ferarum de ligno dedolatas effigies, cumque causam rogassent,
respondisse maritos vel patres eo monumento voluisse testari conjugum aut si-
liarum in obeundis officiis domesticis CELERITATEM & diligentiam. A-
pud Judaeos velociorem esse hinnulo vel cervo in proverbium transit,
ut ex מִרְבֵּה cap. 5. discimus. Atque ita ob summam pernicitate-
tem, qua in Evangelii cursu promovendo usi sunt, Apostolos
Cervos dici puto.

§. 11. Illa tamen agilitas pedum non impedit, quin eorum
(2) firmitas atque constantia in gressu pariter celebretur passim,
Unde dicti *aeripedes*. Sic v. gr. ap. Virgil. Aeneid. Libr. VI. vs. 802.

Fixerit

Fixerit *AERIPEDEM* Cervam licet —
 Et *Auson.* in *Grypho Ternarii* *vf. 14.*
Vincunt AERIPEDES ter terno Nestore Cervi.
 Ut & *Eid.* *XIX. vf. 4.*
AERIPEDIS quanto tulit aurea cornua cervi.
 Ita *Silius L. III. vf. 128.*
AERIPEDIS ramos superantia cornua Cervae.
 Et *Martial. Lib. IX. Ep. 104.*

AERIPEDEM silvis cervam.
 Quamquam enim *Servius* eumque secuti complures eruditi Viri hoc epitheton explicant quasi *aëripedem*, rectius tamen puto interpretari, de iis qui pedibus (a) firmis tanquam aere munitis incedunt, ita ut nullo cursu fatigari queant, quo sensu Graeci *χαλκοποδες* & *χαλκοχοτος* tales appellant. Sic *Hesychius* vocem *χαλκοποδας* explicat *αερεποδας*. Eodem modo *Ovidius* *Metam. Libr. VII. vf. 104.* Tauros vocavit *aeripedes*.
 Ecce *adamanteis Vulcanum* navibus efflant
AERIPEDES Tauri —

Et in *Heroid. ep. 6. vf. 32.*
Narrat & *AERIPEDES Martis* arasse boves.
 Vide & *Ep. 12. vf. 93.* in quo utroque loco tamen *Heinsius* mavult legi *aeripedes*. Et sic cervi in sacris saepenumero considerantur. Vide 2. *Sam. XIII. 34.* & *Pf. XVIII. 34.* praecipue *Habakuki* vaticinium, quod ita *C. III. vf. 18.* clauditur: *Dominus est robur meum, & FIRMABIT PEDES meos tanquam CERVORVM, & super excelsa faciet, ut incedam.* Atque ita in memoriam nobis revocatur stupenda illa constantia, atque incredibile illud studium, quod imobiles in opere Domini Apostoli adhibuerunt haud penſi habitis immensis & laboribus & periculis Christi causa exantlandis.
 §. 12. Cervus porro (2.) animal est venatorum, canum praecipue agitationibus, si quod aliud, maxime obnoxium. (b)
 B Ridi-

(a) V. *Brod. Misc. L. II. c. 29.* *Scaligerum* in *Auson. Lect. L. I. c. 16.*
 (b) *Virg. Libr. XII. Aeneid. vf. 751.*
 — inclusum si quando in flumine natus
 Cervum aut *Punicae* septum formidine pennae
 Venator cursu, canis & latratibus instat.

Ridiculum foret, si in re tam nota nostraque actatis consuetudine
quodidie comprobata, conglomerare vellem testimonia. Sub
emblemate itaque cervorum percommode vita Apostolorum pro-
ponitur, quae perpetuis hostium Ecclesiae, qui sub similitudine
Venatorum aliquando veniunt, praesertim *Gentilium* quos *Canes* ap-
pellant Sacrae literae, Ps. XXII. vs. 17-21. Matth. XV. 26. Immo
& *Judaeorum*, qui id quoque gerunt nominis Phil. III. 3. (a) 2. Petr.
II. 22. persecutionibus erat exposita.

§. 13. Accedit, quod illud animalium genus *imbelle* maxime
est; Unde *Virg.* Georg. III. 265,

— — *IMBELLES* dant praelia *CERVI*.

Et *Lucanus* Libr. IV. vs. 437. memorat

— — *pavidos* formidine *CERVOS*.

Esa. XIII. 14. mentio fit צבי מרר, Lutherus vertit ein geschlecht
Dsch. Neque à natura iis armis instructum est, quibus insi-
dias canumque, qua in se aguntur, rabiem possit depellere, cum
non aliud, quo se defendat, habeat, quam *CORNVA*, qui-
bus tamen & cervae, quarum in loco nostro fit mentio, desti-
tuuntur, ut vix aliud iis sit praesidium positum, quam in praec-
ruptis inaccessibleibus *RVPIVM* cacuminibus. Interea loci non
alia fere eos fors manet, quam ut diu multumque agitati, tristis-
que tandem facti hostium praeda, miserabilique nece confecti,
delicato tandem gratoque palatis pabulo hominibus cedant. En
hic vivam Legatorum Christi imaginem. Nullis illi causam suam
tueri poterant armis, nullis instructi erant humanis auxiliis, nul-
lo nitebantur sapientiae aut autoritatis hominum adparatu; Non
alio gaudere poterant praesidio, quam illius qui & *CORNV* &
RVPES salutis appellatur, in quo omnes spes suas fortunasque
repositas habebant unice. Interea non alia sorte utebantur
quam ut inimicorum suorum cassibus furoribusque per orbem
terrarum, qua patet, jaectati, & ad truculentam necem petiti,
gratae

(a) Sane hoc loco intelligendos esse *Judaeos*, qui Christo nomen dederunt, deinde
autem ad errores suos redierant, non solum scopus & totius sermonis Apostolici con-
textus loquitur, sed & patet ex collatione vs. 20. cum Matth. XII. 45. ubi verbis *πιστην*
την εναντιον τω δεσποτι εκουνη χριστου των πρωτων, quae & Petrus habet, additur, *ου-*
τως εναντιον τη γενεια ταυτη τη ποιμενα,

gratae Deo angelisque caderent victimae. Conf. Pf. XLIV, 23; Phil. II, 17. 2. Tim. IV, 6.

§. 14. Neque id mirum cuiquam videatur, nos Aposto-
sim evangelii praeconum & Legatorum Christi emblemata sunt.
Ita Pf. XVIII, 34. ubi dicunt pedes suos positos esse, ut CERVARUM,
Apostolos loquentes introduci notat Tillius. Ita verbis Habac.
III, 9. vaticinium contineri de Evangelio, ministerio verbi ul-
mis temporibus longe lateque circumferendo; Illique locum με-
σαδηνλον esse ultimum Cantici Canticorum κομμια à praestantissimis
observatum est interpretibus. Id fieri praesertim Pf. XXIX, 9.
existimo. Ibi enim agi de regno Messiae ex Judaeis agnovit
Kimchius; & de Evangelio Jesu Christi temporibus novi foede-
ris promulgando non solum recentiores Interpretes plerique, sed
& veteris Ecclesiae Patres tantum non omnes explicuerunt. Ejus
praeconium sub symbolo vocis divinae, & quidem, Tonitru ut pas-
sim alias Pf. LXVIII, 34. Ef. XXX, 30. Apoc. IV, 5. XIV, 2. pro-
ponitur. (a) Fuit enim praecipue in ore Apostolorum, instar
Tonitru, qui inde dicti sunt ΒΟΑΝΕΡΓΕΙΣ, i. e. υιοι Εγορμας, Filii To-
nitru Marc. III, 17. Quando autem inter alia de illa voce dicitur
ירורל אירורל parere facit cervas, per has cum summo Interprete,
nollem intelligere homines, qui non sunt de Civitate Dei, sed in igno-
rantia secundum suas cupiditates aguntur, illi enim quamdiu tales sunt,
sane per vocem Evangelii neque renati sunt, neque alios parere
possunt. Sed potius Apostolos, qui praedicati Evangelii miri-
fica vi, atque efficacia; non sine summis doloribus atque labori-
bus, instar cervarum, quarum partum admodum difficilem non
solum profani Scriptores testantur, sed & sacer Job. XXXIX,
3; 4. Christo liberis ΔΙΝΟΥΣΙΝ, ut Apostolus loquitur Gal. IV,
19. quae eadem vox est, qua in hoc Psalmi loco usus est Aquila.
Et ita conferendae sunt omnino similes locutiones ex Pf. CX, 4.
1. Cor. IV, 15. Philem. vs. 10. Jac. I, 18.

§. 15. Ex quibus ut dispalescit cervos emblemata esse Apo-
stolorum, ita non dissimulandum id fieri genere feminino, &
aeque

B 2

(a) Vide de hac re inprimis luculenter agentem Celeb. Lampium meum in prole-
gomeis quae limatissimo suo in Johannem commentario praemisit Lib. I, c. 2, §. 12. 199.

aeque in illo Psalms, quam nostro, quem tractamus loco, non Cervos sed *Cervas* commemorari. Tantum autem abest, ut id nostram opinionem labefactet, ut potius eam non parum muniat, stabilitaque. Ex vulgari enim Sacrae Scripturae stylo Praecones verbi divini, inter quos Apostoli primi sunt, sub schemate introducuntur sexus sequioris. Ita summa sapientia Prov. IX. 3. famulitium suum i. e. Prophetas & Apostolos ablegans ad invitandum convivas, usa scribitur ministerio PVELLARVM. Quo quidem (haec verba sunt Patris mei Cornelii HASAEI, τὰ ἄνω ἐν μακαρισίῳ in diss. de Convivio supremae sapientiae, quae inserta est Thes. dissert. Theol. Amstelodamensi T. I.) emblemate sexus blandioris Spiritus S. voluisse videtur uti, non solum, quia ratio allegoriae id postulabat, sed & ut ministros hoc schemate virtutum commonesceret, quarum puellae generosiores, quae in reginarum comitatu & contubernio sunt, exemplum adfulgere solent, obsequii imprimis promptissimi, AFFABILITATIS vorticoidiae, & castae denique munditiae. Ps. CXXXIII. 3. Ps. LII. 7. 1. Thes. II. 7. 8. Apoc. XIV. 9. Adde his inermis DEBILITATIS, 2. Cor. XIII. 9, 10. & tandem laetae FOECVNDITATIS, Ps. CX. 4. Sic Ef. XL. 9. Coetus Apostolorum vocatur מְבֹרָשֵׁי צִיּוֹן Annunciatores Evangelii in Zione, Et Ps. LXVIII. 12. iidem dicuntur non מְבֹרָשֵׁי praecones Evangelii, sed מְבֹרָשֵׁי צִיּוֹן praeconiatrices. Confer similem locutionem Ps. LXXVIII. 26, & XLV. 15.

§. 16. Sed id quoque adtendendum, hoc genere muliebri eo commodius potuisse uti Jacobum, quo frequentius alii quoque Scriptores praesertim Poetae eo utuntur. Ita saepe τὴν ἑλαφὴν mentionem faciunt Graeci. Et Ps. XLII. 1. אֵיל מַסְכִּינִי masculinum connectitur cum feminino תְּעִירָה. Ita Callimachus in H. in Dianam vs. 100. de cervis licet cornigeris loquens facit eas tandem Θηλειάς & memorat Σκαυροσκάς ἑλαφῶν. Ita apud Pindarum in Olymp. Od. III. legitur χρυσοκέραν ἑλαφῶν θηλειῶν. Ita Virgil. de Hercule loquens L. VI. Aeneid. vs. 403,

Nec vero Alcides tantum telluris obivit

Fixerit acripedem Cervam licet.

Ubi nota cervum more poetico vocare Cervam. Illi enim, quem Hercules fecit, omnis antiquitas adtribuit cornua quae tamen pro-

proprie conveniunt in cervorum genere maribus (a) Idem L. VI. vs. 69.

— — *Qualis confecta cerva sagitta.*
 Catullus Carm. L. X. vs. 72.

*Ego vitam agam sub altis Pbrygiae columinibus
 Ubi Cerva sylvicultrix, ubi aper nemorivagus.*

Ovidius alicubi

*Utque canem pavidae multum vestigia cervae
 Luctantem frustra copula dura tenet.*

Vide eundem Libr. III. de A. A. vs. 650. de Ponto Epist. L. II. vs. 40. Metam. L. VII. vs. 545. Mart. ep. 9. Ep. 101. CAT. Carm. LXI. vs. 337. HORAT. Carm. Libr. I. Od. I. vs. 27. MACR. Saturn. L. V. c. 2. Et confer Ez. Spanhemium ad Call. p. 203. Salmasium, ad Sol. p. 157. & Drakenborchium ad Sil. III. 39. Broeckhusium ad Tib. L. IV. el. 3. vs. 13. Neque tamen solum more Poëtico locutum esse Patriarcham puto, sed & singularis causa emphaseos, Jarchi ad locum Habac. III. vs. 18. observat in cervino genere *זכרים וזכרות בישר יותר משל זכרים רגלי pedes feminarum incedentium in recto* (i. e. in planitie) esse firmiores prae marium pedibus. Praeterea, cum illae non premantur cornuum pondere, majori utuntur pedum agilitate. Et quo magis sunt *ἀνεργαίαι*, eo minus iis contra hostes suos est praesidium. Ne nunc dicam de foecunditate illi sexui tantum propria, quae omnia cur cum emphasi Apollolis applicari possint, pronum est colligere.

f. 17. Eo autem facilius Cerva potuit venire in mentem divino vati, cum de Naphthali locuturus esset, quo magis mons Libanus cum Carmelo & Amano, qui ejus quaedam videtur fuisse pars, quique in Septentrionali Palaestinae parte, circa illam regionem, quae tribui deinde cessit Naphthaliticae, situs erat, abundaret cervis. Id didici ex Aeliani Histor. animal. L. V. c. 56. cujus inscriptio est *περὶ τῶν ἐν τοῖς ΣΤΡΟΪΣ ἐλαφῶν*, ubi cum enarret

B 3

com-

(a) Cornutas tamen cervas quoque aliquando describi notarunt non solum Jul. C. Scalliger L. VI. de re poet. c. 4. BOCHARTVS L. III. c. 17. ut & SPANHEMIUS de praest. Num. T. I. p. 204, 205. & Anna DACERIA ad Callim. hymnum in Dianam vs. 102, ubi & vide Theod. GRAEVIUM. Saltem novimus Cervam *νεγροπόρεος* in vicina Cimbria captam terço Morhofii carmine celebratam fuisse.

commemorabilem illum modum, quo cervi e Syria trajicere quotannis solent in Cyprum meminit cervorum, *ἐν ὄρεσι μεγίστοις Ἀμανῶτε καὶ ΔΙΒΑΝῶ, καὶ Καρμυλῶ.* Et quidem illam partem regionis Naphthaliticae, quam alluebat lacus Tiberiados, quamque Apostolos produxisse suo loco ostendetur, feracem fuisse cervorum, observatum est. Hinc Bethsaidam dictam esse בית צידון, i. e. *Domum Venatorum*, nonnulli voluerunt. *Audiamus Lightfootum Opp. T. I. p. 398. Bethsaida domus vel locum venationum designat; videtur autem ita appellari, quod ibi sita erat, ubi MAGNA CERVARUM copia.* Et ex ea ratione vult explicandum esse ipsum hoc Jacobi oraculum.

§. 18. Quod ad sequentem vocem שלוח, adinet, nolo nunc aliorum sententiis vel excutiendis vel refellendis immorari, sed id tantum indicare, videri mihi à propria ac genuina ejus significatione non esse discedendum. Est autem vocis שלוח praesertim in Kal usurpatae, vera notio mittendi, legandi, ablegandi, ad nuntium aliquod perferendum vel conficiendum negotium, quod innumeris demonstrari posset exemplis, nisi id vel ex Lexicorum & Concordantiarum Scriptoribus abunde constaret. Rabbinique quoque hac notione adhibent. Vide Pefachim fol. 118. col. 2. lin. 13, 14 & 25. Praecipue id locum habet in participio Paul Kal, quale hic occurrit שלוח 1. Reg. XIV. 6. Jer. XLIX. 14. Ezech. III. 16. XXIII. 40. Convenit autem cum שלח, quod ejusdem fere est significationis. Communis vocis radix videtur esse רח, quae etiam occurrit in רחל, רחל, ire, ambulare, quod qui mittitur, non nisi eundo vel ambulando munere suo queat fungi. Hinc cognata vox רחל, quae non quidem in S. Scripturae codice Ebraico, creberrime tamen in Aethiopica versione occurrit. Unde רחל nuntius, legatus, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ, Ἀγγελος. Sicut inde fortassis transpositis literis ipsa haec vox Ἀγγελος & Ἀγγελω descendit, prorsus autem remansit in Latinorum lego, ablego, legatus, unde & verosimile mihi fit Gallorum (a) Laquais & nostrum Lacney/ & Hi-

(a) Sane hanc etymologiam praefereendam esse alii, quam vir quidam summus in Gallia produxit, qui Laquais à voce verna putabat derivandum, equis non videt? Quid frontem contrahis, Lector, & scire aves, qua μεταμορφωσι, Ovidiana certe non minus

אמרי שפר non referenda esse ad voces proxime antecedentes, אילה שלוחה. Ita enim vel anomalia generis quaedam vel ellipsis esset ponenda, quarum utraque heic tuto caremus; Sed posteriora verba respiciunt Naphthali, quasi dicatur *Naphthali, qui cervae missa est, loquitur verba pulchra, vel Naphthali, verba elegantia loquens est cervae emissa.* Et sic simul occurritur dubio, quod hic moveri posset videlicet, hic anomalam occurrere duplicem cum verborum tum rei. Verborum, quam, quomodocunque construas non effugi posse putabat *Witsius* in *Δεσφ.* c. VI, §. 17. quamque nemo unus interpretum sane effugit, si componatur אילה הנרות, nam ita אילה cervae erit Substantivum feminini generis, at הנרות dans erit adjectivum masculini. Sed & praeter anomalam dictionis incidet in anomalam Rei; Videtur enim parum eleganter aut illi, quae adhibetur, allegoriae convenienter cervae adtribui elegans & suavis dictionis. Cum si vel id de Cervae clamore quem Ebraei עריגה vocant, velis intelligere, certum sit eo nihil magis inconditum magisque asperum audiri posse. Plana autem omnia sunt, plenoque fluunt alveo, si *verborum pulchrorum elocutio* adtribuat non Cervae, sed *Naphthali* hoc pulcherrimo atque aperto sensu. *Naphthalitae* i. e. quidam ex *Naphthali* vel posteris vel regionis incolis erunt *instar ablegatae Cervae, locuturi אמרי שפר*. §. 20. Cujus phraseos vis, ut eo constet magis, de voce nonnulla observanda sunt. Notat illa pulchritudinem, decus, elegantiam, nitorem, concinnitatem, praestantiam, ita ut אמרי שפר sint verba vel eloquia bona, pulchra, nitida, apta, grata, concinna, desiderabilia, suoque decore ac elegantia commendanda. Non dubito, quin hinc *Sapphiro*, gemmarum venustissimae apud Ebraeos, sed & Graecos, Romanos, Germanos multosque populos alios nomen adhaeserit. Est autem ejusdem originis earundemque literarum cum voce שפר vel שופר, quatenus indicat *tubam* vel *buccinam*. Sic in datione legis audiebatur שפר i. e. sonus tubae, *Exod. XIX. 16.* Die expiationis sonabat שפר *Lev. XXX. 9.* & in festo *שבעות* & tabernaculorum *Pf. LXXXI. 4.* & quando arca Domini olim transferenda erat in urbem. *2. Sam. VI. 15.* Et in bellis. *Job. XXXIX. 25.* *Jer. IV. 5, 19, 21. VI. 1, XXI. 14.* *Amos II. 2.* & in expugnatione Hierichun-

richuntis usus erat שופרות היוכלים Jos. VI. 4, 6, 8, 13. ex quibus locis quoque colligas in annuntiatione festi Jubilaei earum buccinarum clangorem fuisse auditum.

§. 21. Per illa itaque אמרי שפר aut multum animi fallor, aut EVANGELII per orbem praedicandi sermo intelligendus est. Quid enim pulchrius, quid suavius, quid θεοπεποιετες atque acceptum magis atque desiderandum accidere potest perditio atque afflictissimo humano generi, quam si ejus aures ejuscemodi mulceantur sermonibus, qui venisse in mundum mundi Sospitatorum & consummatum per passiones, omnibus ipsi obedientibus, factam esse salutis causam, adeoque placatum summum judicem, justitiam seculorum adductam, peccati chirographum deletum, feminis serpentine caput contritum, maledictionem legis sublata, tam, effractas inferorum portas, fores coelorum apertas, pacem, libertatem, lucem, vitam, gratiam & felicitatem aeternam instauratas esse nuntiarent? Hoc sane divinatorum Poëtarum carmen tale est:

*Quale sopor fessis in gramine, quale per aestum
Dulcis aquae saliente sitim restinguere rivo.*

Haec sane sunt רברום טובים BONÀ VERBA, Pf. XLV. 2. Hi sunt λόγοι ὑγιαινοντες 1. Tim. VI. 3. & πεισὸς ἀποδοχῆς αἰξιοί 1. Tim. I. 15. Et hic exclamare licet: *Quam PVLCHRI sunt super montes pedes bonum nuntium afferentium, promulgantium pacem, nuntiantium BONVM, praedicantium salutem, dicentium Sioni, Deus tuus regnat.* Conf. Es. XL. 9. LXI. 1, 3. Verbo; his verbis pulchris nihil indicatur aliud, quam doctrina à Christo ejusque ministris promulganda, quam ipse vocavit ΕΤΑΓΓΕΛΙΟΝ Matth. XI. 5. Marc. XIV. 9. quaeque alibi vocatur λογὸς τῆς ἀληθείας τῆς εὐαγγελίας Col. I. 5. Εὐαγγέλιον τῆς δόξης τῆς μακαρίας Θεοῦ. 1. Tim. I. 11. τῆς εἰρήνης, Eph. VI. 15. τῆς χάριτος τῆς εὐαγγελίας, Act. XX. 24. τῆς σωτηρίας, Eph. I. 13. i. e. pacis, gratiae, salutis, quibus rebus optabilius nihil in mundo datur, quaeque operâ τῶν ἁγίων Apostolorum, sive ἀγγέλων suorum, quos recte diceret rebulchris τῆς σωτηρίας, qua phrafi utitur Nearchus apud Arrian. de rebus Indicis cap. 35. ubique erant nuntiandae.

§. 22. Porro animadverto eam heic vocem occurrere, quae plane convenit cum ea qua buccina significatur, nihilque esse vulgarius, quam ut evangelii praeconium cum buccinae sono
C קול

(קול שפר) componatur. Immo in omnibus illis occasionebus in quibus aliquis olim שפרות occurrit usus, v.gr. in legis datione, in convocando populo, in indicendis bellis, in festis tabernaculorum, *vesperas*, diei expiationis, in promulgatione jubilaei in Hierichuntis obsidione, res ad Oeconomiam N. T. pertinentes respiciebantur, tumque auditus clangor emblemata erat illius vocis, quae ex ore Evangelistarum & Apostolorum per orbem terrarum longe lateque personatura erat. (a)

§. 23. Accedit quod crebro Evangelii doctrina vocetur קול שפר vel תרועה Quod ex Psalmis manifestum est, qui tempora N. T. respiciunt. Vid. Ps. XXXIII, 3. XLVII, 6. XCVIII, 6. CL, 3. & praecipue LXXXIX, 16. & adde Zach. IX, 14. Uti & alias ea tribuitur verbi divini praeconibus Ef. LVIII, 1. Jer. VI, 17. Hof. VIII, 1. & de voce Evangelii contra Babelum mysticam ultimis temporibus audienda Ef. XXXVII, 13. Jer. LI, 27. eadem adhibetur locutio. Itaque non solum tubis illis, quarum frequens in sacris Judaeorum occurrit mentio adumbratum fuit, sed & *κχον* illo, *κχον* *φεγγωνος* *πνοης* *βιαίας*, qui audiebatur die illo illustri Pentecostes, quo Apostoli *δμωδωμαδον* congregati erant. Act. II, 2. Sonum enim *αυτομυλος* sive שפר dici *κχον* demonstrabitur alio à nobis loco. Salm ita id intellexit, egregieque tubam hanc Evangelii descripsit vetustus auctor anonymus in hymno de missione Spiritus S. quem primò adversariorum suorum L. I, c. 3. vulgavit Barthius:

*Haec TVBA profecta de Sion magnalibus
Orbem replevit Messiae,
Qua sol relicto vespere auroram refert,
Et mane mutat vespere.
Hic audietur regna per mundi sonus,
Christumque discent Cardines.
Septentrione nil sub algido latet,
Nil auster humanum premit,
Quod non, ad hujus classicum vocis frequens
Adoret in monte Israel.*

Neque

(a) Vide de hac re amicorum meorum & praestantissimorum juxta Theologorum *παροξισια* Joh. D' Outreimium, nunc coelitis adscriptum in libro *de Clangore Evangelii*, & *Lampium* in Ps. XLV. *Excrc.* 1, p. 23, 24.

Neque id denique plane negligendum puto vocem שפר parum distare à בשר טה, quo passim Evangelium insigniri, nemo est qui nesciat, transpositis tantum paululum literis, & כ in cognatam literulam ב, quod frequentissime fit, mutato. Quae omnia cum cogito apud animum meum, in ea non parum confirmor sententia, per שמרי שפר אמרי שפר intelligi ΕΤΑΓΓΕΛΙΟΝ, & שלוחים נותנים שפר Apostolos & Evangelistas.

§. 24. His nunc probe notatis, quid hoc vaticinio à sanctissimo Patriarcha indicatum ac praedictum fuerit, manifestum est. Nos ea sequentibus includemus *משפחות* (N) Ex tribu Naphthali orientur Apostoli, vel saltem Apostoli patriam sortientur regionem quae tribus est Naphthaliticae. (כ) Illi, cum alias ob causas, tum praecipue ob celerem praedicationis cursum similes erunt Cervae. (ג) Ablegabuntur illi, atque ab illa MISSIONE nanciscuntur nomen suum. (ד) Idque eum in finem ut praedicent EUANGELIVM. Haec autem omnia & singula implementum suum accurate nacta esse, id nunc sequenti capite efficiendum est, ut intelligatur.

CAP. II.

In quo *implementum vaticinii Jacobaei exhibetur.*

Argumentum.

Dicenda. (A) Termini tribus Naphthaliticae ponuntur. Attingit illa latus maris Galilaeae, non tribus Zabulon, quod ostenditur. §. 1. (a) Ex loco Joh. XIX. 33. 34. §. 2. (b) Ex Joh. XIX. 35. *Chinnereth* an Tiberias, an *Kakkath*? Chamath est *Annatas*. §. 3. Ex (c) Judaeorum confessione. §. 4. Ex loco (d) Deut. XXXIII. 27. qui illustratur. §. 5. Occurritur objectioni. §. 6. (B) *Urbes quae Apostolos vel pererunt vel aluerunt, sitae fuere in portione Naphthali.* Quod (e) ostenditur de BETHSAIDA, idque contra Lightfootum. Duplex fuit hujus nominis urbs. §. 7. Nonstram sitam fuisse cis Jordanem pluribus argumentis evincitur. §. 8. Occurritur objectioni ex Joh. VI. 1. coll. Luc. IX. 10. Quibus locis ut & Marc. VI. 33. 45. Matth. XIV. 22. lux affunditur, *משפחה*, *משפחה* notat ulterius progredi. §. 9, 10. (β) De CAPERNAVMO, cujus verus situs indagatur. §. 11. Qua ratione illa in confiniis Naphthali & Zabulon sita dici possit. §. 12. (γ) De Cana §. 13. Non longe aberat à CAPERNAVMO. Historia reguli Joh. IV. 47. seqq. illustratur. §. 14. Situs ex Josepho ostenditur. §. 15. Haec (C) *tres urbes fuere Apostolorum vel patria vel domicilium. Ita BETHSAIDA protulit PETRYM, & ANDREAM, & PHILIPPVM. §. 16. & JACOBYM*

sequitur hanc comprehendisse totum illius lacus latus, qui à Bo-
rea ad austrum extenditur.

§. 4. Praeterea id (ג) confirmat communis Judaeorum
traditio. Ita scribunt in Gemara Bavakama fol. 81. col. 2. תנו
רבותי של טבריה בחלקו של נפתלי היתה. Tradiderunt Doctores
nostri, mare Tiberiadis in portione tribus Naphthali fuisse. Vide quae in
hanc rem uberius adducit LIGHTFOOTVS Cent. Chorograph.
in Matth. c. 71. sqq. Atque illud Talmudicorum assertum eo ma-
joris apud nos ponderis esse oportet, quo melius illis in ipsis il-
lis locis, atque adeo in ipsa Tiberiade scribentibus tota res po-
terat esse notior, & quo minus fraudulenter eos in hac re agere
voluisse, ulla adest suspicio. Praesertim cum id quoque testimo-
nio suo corroboret D. Hieronymus, quo nemini Palaestinae, in
qua tam diu versatus fuit, fines magis fuerunt explorati. Ita
enim ille in Comment. ad Ezech. cap. XLVIII. Septa NEPHTHA-
LI in Galilaea usque ad Jordanem, ubi Tiberias, quae olim appellabatur
Chenereth; Vides terminos Naphthali ad Tiberiadem adeoque ad
fines lacus Galilaei, qui in Jordanem illabitur, dilatatos fuisse.

§. 5. Denique (ד) accedit ipsa sacrarum literarum aucto-
ritas, quando Deut. XXXIII. 23. Moses possessionem tribus Naph-
thali fore praedicat ים ודרום id est, Jam, Mare, videlicet lacum
(a) Galilaeae vel Gennesareth. Mare enim Mediterraneum in-
telligi nequit, quod illud Aseriticam terram contingebat. Prae-
ter mare quoque possidebit דרום, hoc est, AVSTRVM. Cujus
loci vexati & variis explicationibus contorti hunc puto esse sen-
sum, ut innuatur Naphthaliticam regionem contenturam ample-
xu suo austrum, hoc est, extremos maris Tiberiados fines, qua illud
extenditur ad austrum, adeoque occidentalem omnem stagni il-
lius ripam fore terminum portioneis Naphthalitarum. Ita ut &
nunc facile careamus conjectura doctissimi viri, qui locum emen-
dandum putat, & loco ים ודרום Jam Vedarom legendum vult ים
מרם Jam Merom, ut indicetur lacus ille, Merom dictus, qui agros
Naphthalitarum alluit, & alias Samochoonites dicebatur.

Non tali auxilio, nec defensoribus istis
Res eget.

(a) Lacus nomine marium vocari ostendit Rel, in Palaest, I, L. c. 38,

§. 6. Unicum, quod contra hanc sententiam, qua omne littus occidentale lacus Tiberiados ad tribum Naphthali pertinuisse credo, moveri posset, & à solertissimo terrae sanctae descriptorum A. RELANDO motum fuit, hoc est, quod urbs Capernaum ad sita fuerit littori ejus lacus, ea autem fuerit sita in confiniis tribuum Zabulon & Naphthali, adeoque ad austrum habuerit Zabulon, neque ita Naphthali totam attingere potuerit, sed tractu tam angusto, ut haud longe distici agri pertinuerint ad Zabulonitidem, & ita Capernaum potuit dici in confiniis sita Naphthali & Zabulon, quod in extremis sita esset Naphthali, & Zabulonei adjaceret non ad meridiem, sed ad occidentem. Quam rem ut capias eo pronius; considera sodes tabulam chorographicam, quae ex Lightfooto de prompta praemissa est Antiquitatibus S. Relandi, & res tibi ob oculos liquido versabitur. Plura tamen huc facientia monebuntur §. II. 12.

§. 7. In hac itaque quam determinavimus Naphthalitide, tres urbes BETHSAIDA, CAPERNAVM & KANA Galilaeae, in quibus Apostolos habitasse statim videbitur, fuerunt sitae, id quod nunc (B) secundo loco ostendendum est. BETHSAIDAM quod adinet, communis adhuc fere omnium & inveterata sententia fuit, eam pertinuisse ad Galilaeam, adeoque ad latus sitam fuisse occidentale maris Gennesareth. Vicinam fuisse Capernaumo docet Epiphanius L. II. adversus haereses p. 437. & *μακρὰν ὄτων τῶν πᾶσιν τῶν διασημάτων.* Primus, quod sciam fuit Lightfootus (a) qui dubiam rem eam fecit, quod Josephus qui veram locorum illorum, quibus ille id aetatis praefuit, positionem omnium nescire minime potuit, L. II. de B. Jud. c. 13. & A. J. L. XVIII. c. 13. eam in inferiori Gaulonitide (ἐν τῇ κατὰ Γαυλωνίτην) adeoque in regione trans Jordanem collocet, & à Julià Caesaris filia nomen Juliadis per Philippum Tetrarcham adeptam commemorat. Quod si haec ita se habent, non potuit esse urbs Galii.

(a) Vide Lightfoot, T. II. opp. p. m. 235. & 329. & in posthumis p. 71. Ipse tamen à se dissentit. Nam Opp. T. I. p. 398. fateetur Bethsaidam vel in tribu Naphthali, vel saltem ab ea non procul fuisse sitam.

Galilaeae, quae cis Jordanem erat collocata. Christophorus CELLARIUS hinc quaestionem hanc, num scilicet illa Bethsai- da quae Julias dicta est, sit Apostolorum patria, vocat *ex difficilimis*, quae in *sacra Geographia moveri possunt*, & re utramque in partem disputata, lectorem incertio- rem paene relinquit, quam fuerat dudum. RELANDVS ut hanc difficultatem tollat, eam ingressus est opinionem, duas ad lacum Gennesariticum Bethsai- das ponendas, quarum altera cis mare Galilaeae, altera trans il- lud fuerit sita. Hanc esse Juliada Josephi in Gaulonitide, illam, cujus toties in sacro N. T. codice fit mentio. Recte autem id fieri, saltim hanc esse, quae domicilium praebuit Christi legatis, se- quentibus adducor argumentis, ut credam.

§. 8. Primo (1) Bethsai- da diserte dicitur *ἢ Γαλιλαίας* Joh. XII. 21. & Apostoli quorum tertia pars erat ex Bethsai- da oriun- da, per saepe dicuntur Galilaei. Unde conficere licet Bethsai- dam cis Jordanem esse quaerendam, nisi Galilaeam regionem quae trans Jordanem erat, etiam complexam fuisse velis statue- re. Id quod & sacris literis & omni traditioni aperte repugnat. Porro (2) Apostoli vixere sub ditione Herodis Antipae, si autem fuissent nati in Bethsai- da, ad latus sita maris orientalis, subditi fuissent Philippi ad quem pertinebat Gaulonitis, non Herodis, qui praecerat Galilaeae. Praeterea (3) illa Josepho memorata Bethsai- da illud nomen jam amiserat superstite Augusto & viverat adhuc Christo, illudque in nomen Juliadis commutaverat. Haud dubie autem illa eum in modum fuisset ab Evangelistis ad- pellata, sicut Tiberias, cui olim Kinnereth vel Rakkath dictae a Tiberio ea tempestate nomen inditum erat, eo quoque fuit a sacris Scriptoribus insignita. Denique (4) accedit suffragium o- mnium veterum & recentioris aetatis scriptorum praecipue *ἰδοι- πελων*, quos mihi quidem lustrare licuit, licuit autem non pau- cos, qui Bethsai- dam ignobilem faciunt & paucissimis tuguriolis constantem vicum ad latus situm maris Gennesarethici occiden- tale, quorum adeo conspirans & conflatus consensus in tali re haud temere negligi debet.

§. 9. Si quis objiciat Christum, cum trajecisset *πρὸς τὴν θα- λάσσην τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος*, ut legimus Joh. VI. 1. pervenisse

eis.

εις τον ερημοί πλεάς καλυμένης Βηθσαιδα, ut legimus Luc. IX. 10. adeoque Bethsaidam ad alteram lacus illius ripam fuisse sitam, is meminerit *περαν* & voces hinc derivatas, *περαιωσιν*, *περιων*, *διαπεραιωσιν* & *διαπερυσσιν* non denotare semper talem trajectionem, quae sit in locum è regione & è diametro oppositum, sed quae fit in ulteriorem regionis tractum. Ita cum Christus dicitur *περαν της θαλασσης* venisse in desertum Bethsaidae, inde non sequitur transiisse ad alteram maris ripam illi *εξ εναντιος* oppositam. Illustrabo rem simili. Pone tibi ob oculos mare illud australe (die *Suyden-See*) quod Frisiam & Westfrisiam sive Hollandiam Bo-realem interjacet, anne commode v. gr. quisquam dixerit *Hor-realem* interjacet, anne commode v. gr. quisquam dixerit *Hollandiam* solventem, cum appulerit Edamum vel Amstelodamum, *ivis-sina* solventem, cum appulerit Edamum vel Amstelodamum, mare se *περαν της θαλασσης*, quanquam non totum quam latum est, mare transjecerit & pervenerit Harderovicum Geldrorum, quae in op-posito maris littore visitur. Iter itaque, quod Christus fecit, ita puto apte intelligi posse. Christus Hierosolyma veniens solvit Tiberiade Joh. VI. 1. & navi in ulteriorem maris Galilaeae ripam pervenit in desertum Bethsaidae. Luc. VI. 14. Marc. VI. 32. Tum eum sequitur *περι pedibus* populus undiquaque confluens, imo eum praevortit, Marc. VI. 33. Ibi miraculo illo cibationis tot millium perpetrato jubet discipulos iter prosequi & è deserto Bethsaidae ad ipsum Bethsaidae vicum descendere, Matth. XIV. 22. Marc. VI. 45.

§. 10. Haec autem duo loca probe inter se committenda sunt. Ex eorum enim diligenti collatione clarissime patebit, ire *εις το περαν*, nihil notare aliud, quam ulterius tantum procedere. Cum enim Christus esset in deserto Bethsaidae Luc. IX. 10. jubet discipulos suos *εμθηναι εις το πλοιον, και προαγειν αυτον εις το περαν*, utitur Marcus nisi quod addat *ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΑΝ ΠΡΟΣ ΒΗΘΣΑΙΔΑΝ*. Cum itaque ex deserto Bethsaidae, Bethsaidam pervenientes di-cuntur tamen *προαγειν εις το περαν*, vides phrasin hanc adhiberi posse, quamvis de itinere sermo sit in locum ad eandem ripam situm. Nisi malles statuere, quod prorsus *απροσδιονσιν* foret, desertum Bethsaidae situm fuisse cis mare Galilaeae, at ipsam urbem Bethsaidam trans illud in ripa illa opposita, Sed pergamus & se-

quamur Christum. Cum discesserant discipuli, Christus seorsum precatum abijt Matth. XIV. 23. Marc. VI. 46. deinde quarta noctis vigilia Christus pedibus in mari obviam it discipulis in magno discrimine ob tempestatem vehementem, quae eos obruerat, versantibus Matth. XIV. 24—32. Marc. VI. 47—53. eosque accedit postquam circiter iter stadiorum XXV. vel triginta remigando dimensi essent. Joh. VI. 19. ubi tandem ad terram appellant, perveniuntque in regionem Gennesaritim. Matth. XIV. 34. Marc. VI. 53. & quidem Capernaum, quae urbs in pulcherrimo Gennesaritidis solo collocata est. Joh. VI. 17. Et ita facile intelligi possunt, quae apud Johannem porro leguntur VI. 22, sed quae pluribus explicare hujus loci non est. Sufficit ex historia Evangelica nihil afferri posse, quod cum sententia nostra adversa fronte pugnet. Quanquam, si ipse situs & sinus & limites illius maris nobis plenius explorati, dubio procul, plura adferri possent, ad quidquid hic difficultatis est, solvendum. Vide tamen omnino, quae ex Biddulphi popularis sui, *avropis* testimonio ipse in alia omnia transiens adduxit Lightfootus in Chorogr. Marco praemissa Opp. T. II. p. 413. Quin itaque tuto concludamus, Bethsaidam, Apostolorum praecipuarum patriam, positam fuisse in Galilaea & quidem ad ripam occidentalem maris Galilaeae non procul à Capernaumo, quod & ex Matth. XI. 21, haud obscure colligas, adeoque in tribu Naphthalitica. J. Q. E. O. Capere itaque non possum, quid doctissimo viro Samueli BASNAGIO, Flottenanvillaeo. (a) in mentem venerit, ut omni auctoritate, quantum memini, desitutus urbem hanc tribui Gad assignaverit, *ut si ex patria de tribu Apostolorum Petri, Andreae, Philippi iudicium feret, eorum genus à Patriarcha Gad demissum sit concedendum.* Id vero nemo sane qui rei adtenderit, viro docto concesserit, neque tam acutum cerno, ut vel qua specie veri id afferi possit perspiciam.

§. 11. Procedimus ad alteram urbem CAPERNAVM, quam ad Naphthalitidem pertinuisse ex eo patet, quod sita fuerit in Galilaea, Luc. IV. 31. & quidem in *Gennesaritide*, ut clarissime constat ex collatione Matth. XIV. 34. & Marci VI. 53. cum Joh. 23.

(a) V. in Ann. Pol. Eccl. T. I. p. 309.

24, 25. ubi cum Matthaeus & Marcus dicunt Christum venisse in
 την γην Γεννησαζετ, Johannes eum Capernaumum accessisse testatur.
 Gennesaritis autem erat pars Naphthaliticae tribus docente id
 auctore Aruch in נבסר. Fuit è portione Naphthali, sicut dicitur. Atq;
 è Naphthali Principes mille. Neque aberat longe à Tiberiade; Ita
 in Aruch describitur מקום קרוב לשבריה, locus propinquus Ti-
 beriadi. Interea apposita erat ripae maris Galilaeae, quod rursus
 colligitur ex Joh. VI. 17. quam Naphthalarum fuisse jam supra
 §. 2. satis evictum est. Neque longe à Bethsaida erat distita. Ejus
 Petri Epiphanius testis est, qui L. II. p. 437. ubi narraverat de Pe-
 tro Bethsaida oriundo, eum uxorem duxisse ex urbe Capernaumo, ad-
 dit ε μακρὰν ὄτων των ποτών τετων τῶ διασημασι, quae loca non longo in-
 tervallo à se distabunt. Idque pariter colligitur ex collatione Luc.
 IX. 10. cum Joh. VI. 17. & 24. Denique cis Jordanem fuisse col-
 locatam clarissime liquet, quod fuit παραθαλασσια ἐν ὄρεισι Ζαβελων
 καὶ Νεφθαλειμ, ipso Matthaeo Capernaumita teste. c. IV. vi. 13.
 Ita Hieronymus in locis Hebraicis scribit, Capernaum juxta stagnum
 Gennesareth usque hodie oppidum in Galilaea gentium situm in finibus Zabulon
 & Nephtholim, hoc est, in ea regione Nephthalitica, quae contermi-
 na est Zabulonitidi, ut loquitur Wiclius in Δεκαφ. c. VI. §. 17.

§. 12. Hoc autem ipsum quod in confiniis Nephtholim &
 Zabulon ponitur, si quispiam existimet, sententiae nostrae ad-
 versari, & ex ea phrasi sequi non fuisse Capernaumum totam di-
 visionis Nephthalarum, is velim ea ponderet, quae supra §. 6.
 monuimus, consideretque, numne sequenti simili res illustrari pos-
 sit luculenter. Si quis patriam hanc nostram Bremam in confini-
 bus Saxoniae & Westphaliae, aut Argentoratum in limitibus
 Germaniae ac Galliae sitas esse dicat, illene rei convenienter lo-
 cutus esse censebitur, & , quisquam ex eo inferre posset, non
 Bremam ad Saxoniam, aut Argentinam ad Germaniam pertine-
 re, dictum fuisse? Similem in modum, quando legimus Capernaum
 in confiniis Zabulon & Naphthali positam fuisse, non negatur
 eam urbem fuisse terrae Nephthaliticae, sed innuitur tantum fuis-
 se sitam in Nephthalitide, ita tamen ut adtingeret tractum Za-
 bulonicum, eo modo quem supra exhibui, vel saltem non lon-
 ge ab eo abesset,

§. 13. Sed pergamus ad *tertiam* urbem, quam putamus Christi legatis habitandi praebuiffe sedem; CANAM scilicet Galilaeae, probe distinguendam ab illis quae tribubus vel Afer vel Ephraim vel Manassis adscribuntur, quamque illud fuisse oppidum, quod miraculo insigni mutatae in vinum aquae nobilitavit Sospitator, existimamus, aliter ac Eusebio & Hieronymo visum fuit. Sunt qui כנרת, quae inter Naphthalitarum urbes, quas Tiglath Pulefer Assyriae Rex in suam redegit potestatem narratur 2. Reg. XV. 29. putant esse כנרת *Kana*. Hoc certius est fuisse urbem Galilaeae, ut dicitur Joh. VI. 46. Et quidem cis Jordanem fuisse sitam, ex ea narratione Josephi in vita sua colligitur, qua p. 1029. narrat Silam castra quinque stadiis ab urbe Juliade, quae Betharamptha dicebatur, metatum stationes militum poluisse per vias, quarum altera ducebat Canam, altera Gamalam, ei ad alterum stagni Cinnereth littus oppositam, ut ita ab utroque latere Julias, quae obsidione premebatur, intercluderetur commeatu, & Cana tam vicina fuerit Juliadi cis flumen, quam Gamala trans illud. Neque longe distabat à Capernaumo, quam modo sortis fuisse Naphthaliticae ostendimus. Id non solum ex Joh. II. 12. ubi Christus se huc Cana contulisse narratur, sed & ex cap. IV. 47. colligas, ubi legimus, vix DOMINVM venisse Canam, quin fama de ejus adventu pervenerit Capernaumum, excitaveritque τὸν βασιλικόν, ut Canam ad Christum advolaret.

§. 14. Scio quidem summum virum Francisc. BVRMAN-
 NVM F. in harm. Evangelica p. 566. & 567. longius invicem has
 urbes à se divellere, & saltim horarum XII. intercapedine unam
 ab altera separatam fuisse contendere. Non autem tantam earum
 distantiam fuisse sine ulla dubitatione, patet ex eo, quod tota
 longitudo maris Galilaeae fuit tantum circiter sex vel septem ho-
 rarum; Capernaumum in medio circiter littore visebatur, ad
 austrum ejus adhuc sitis Bethsàida, Tarihæa, Tiberiade. Cana
 etiam à Juliade, i. e. quae maxime ad septentrionem vergit, ad-
 huc quinque stadiis aberat, ut ex Josepho audivimus, unde non
 multum ultra quatuor horas distare potuit Capernaumo. Sed
 audiamus, quos calculos ponat Vir Cl. Aulicus ille, inquit, ex Joh.
 IV. ejusque servi illud iter eodem tempore instituunt, hora se-
 ptima

ptima, i. e. prima nostra pomeridiana, altera autem die vf. 50—
52. sibi obviam fiunt. Hinc colligit saltim utrosque sex horas
singulis diebus impendisse itineri, adeoque duodecim horarum
spatium iis fuisse emetiendum, quibus Cana disjuncta fuerit à
Capernaumo. Sed nescio num haec tam adcurate exputata sint,
Capernaumo. Sed nescio num haec tam adcurate exputata sint,
ut omnem exceptionem respuant. Quis enim edixit nobis, Re-
gulum illum confestim, posteaquam cum Christo sermones mi-
scuerat, se commississe viae? Delassatus erat dubio procul festi-
culo itinere, quod eo die Capernaumo proficiscens Canam e-
no itinere, quod eo die Capernaumo proficiscens Canam e-
mensus erat. Neque festinatione tanta opus erat, cum salva
omnia, filiumque cum valetudine rediisse in gratiam ex ore Do-
mini percepisset. Nullum erat in mora periculum. Neque ve-
rosimile est in ipso meridie, fervente solis cum maxime aestu, re-
ditum ad suos molitum esse. Quiete itaque usum, & cibo reso-
cillavisse corpus fit probabile. Quin & negotia potuerunt esse
in vicina urbe, quae ante discessum erant expedienda. Adve-
niente itaque coelo in viam se dedit; *Idque ut, videtur, non tu-*
multuarie festinans, verum animo tranquillo ac pacato ita iter dirigens, ut
die demum sequenti occurreret servis obviam venientibus, quae verba sunt
praestantissimi nuperi interpretis. Neque opus est, ut ponamus
servos quoque illius viri hora septimâ, quae prima est à meridie,
ubi melius se herilem filium habere animadvertissent, id illi nun-
tiatum repente properasse. Expectandum enim iis procul du-
bio fuit, donec morbum plane depulsum esse & profliga-
tum certiores essent facti. Potuerunt itaque altero die sub solis
exortum se viae committere, ubi herus qui nocturno tem-
pore quieti se dederat, iis obviam factus est. Et sic Cana qua-
tuor aut quinque tantum horis distare potuit Capernaumo, ut
non necesse sit duodecim horarum spatium illarum urbium inter-
vallo assignare.

f. 16. Adeuratus adhuc strum illius urbis ex Josepho ra-
tionibus optime subductis collegit C. CELLARIUS Geogr. L. III.
c. II. Narrat enim Josephus cum in vico Canae esset, nuntiusque
adferretur de Tiberiensibus ad seditionem sollicitatis cum ducen-
tis militibus hinc profectum, itinereque *di' d'ns ms vult* facto
primo mane pervenisse Tiberiada. Tantum igitur distabat Cana
à Tibe-

à Tiberiade, quantum itineris tot milites una nocte solent conficere, quod non erit ultra quinque aut sex horarum spatium, Jam cum Tiberias Capernaumo distaret stadiis saltem sexaginta, adeoque plus dimidio spatio, quod longitudo lacus Gennesaritici esset stadiorum vel CXX, vel CXL. & Capernaum è Tiberiade Canam proficiscentibus vel transmittenda, vel à latere dextro relinquenda esset, vides Capernaum à Cana non ultra quatuor, idque ad summum, potuisse distare horarum dimensionibus. Ut itaque horum locorum situm cognoscas, vide illam maris Gennesaritici descriptionem aere expressam apud Lightfootum Opp. T. II. p. 412. Prope terminum australem illius lacus, qui & terminus fuit terrae Naphthaliticae, inuenies Chamath, ubi utraque Jordanis ripa ponte jungebatur, haud longe ab illa Tiberiadem, inde post confectam XXX. stadiorum viam pervenies Tarichaeam; huc oras lacus legens Bethsaidam adtinges, hinc post triginta stadiorum intervallum Gennesaritidem transmittens inuenies Capernaumum & deinde Chorazin, hinc ad Septentrionem perge, & paululum deflectens ad tribum Aseriticam occurret Cana, à qua non longe Julius absuit, qua mari Gennesaritico immitcetur Jordanus. Quibus omnibus probe consideratis dubitare vix potes, quin illae memoratae tres urbes fuerint ditionis *Nephtaliticae*, J. Q. E. O.

§. 16. Atque hae sunt, quae Apostolorum multo maximam partem, si non genuerunt, aluerunt tamen, id quod porro (C) nunc confirmandum est. BETHSAIDAM quod adinet, illa dicitur vocatur ΠΟΛΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΠΕΤΡΟΥ Joh. I. 45. utpote quos propter littus maris Galilaeae capiendis piscibus intentos ad se arcessivit Christus Matth. IV. 18. Unde recte Scriptor Anonymus in comm. de S. Petro ex Codice Mssr. Florentino inserto T. V. Sanctorum mensis Junii ΠΕΤΡΟΥ ΟΙΚΕΙ ΤΗΝ ΓΑΛΙΛΑΙΩΝ. ΠΑΤΡΙΣ ΔΕ ΤΕΤΩ ΒΗΘΣΑΙΔΑ. Neque minus clare id de *Philippo* constat, quem rursus Johannes citato loco vocat τὴν ΣΟΤΟ ΒΗΘΣΑΙΔΑ, ἐν τῆς πόλεως Ἀνδρες καὶ Πέτρος, & rursus τὴν ΣΟΤΟ ΒΗΘΣΑΙΔΑ τῆς Γαλιλαίας Joh. XII. 21. unde & Epiphanius adv. Haeref. L. II. p. 436. eum vocat ΠΕΤΡΟ ΣΟΚΗΘΩΝ καὶ ὀμοχωρῶν contubernalem & popularem.

§. 17. Adjungere his liceat, quos Christus inter electos suos

fuos electos esse voluit, JACOBVM sc. & JOHANNEM ejus fratrem, Zebedaei filios. Illos Petri fuisse populares, haud obscure colligitur, tum quod in eodem terrae tractu in quo ille piscibus irretiendis operam dabat, ad littus maris Gennefarethici eos sibi adscivit Jesus, quod ex Matth. IV. 21, 22. & Luc. VI. 1—12. discimus, tum quod societatem mutuam laboris iniverunt, unde hi vocantur *μετοχοι και κοινοιοι τω Σιμωνι*, Luc. V. 7, 10. id quod à diversarum urbium incolis fieri haud facile solet. Saltim cum in *λιμνη της Τιβεραδος* piscatui operam navantes suam sint inventi, haec autem tribus erat Naphthaliticae, facile illos quoque Naphthalitas fuisse colligendum est. Unde & hi quinque *Petrus, Andreas, Jacobus, Joannes, Philippus* in laterculis Apostolorum apud Matth. X. 2, 3. & Marc. III. 16, 17, 18. ut & Luc. VI. 14, 15. semper conjunguntur. Unde si non disertis verbis, subobscurè tamen id docet Evangelium, id confirmante Athanasio in Catena Patr. T. II. p. 365. *και οτι μεν Ζαβουλων και Νεφθαλειμ Πετρο και Ανδρεας και Ιακωβου και Ιωαννης, καδως το Ευαγγελιον δηλοι. Atque ex Zabulon quidem & Naphthalim erant PETRVS & ANDREAS, & JACOBVS & JOANNES (adde & PHILIPPVS) ut Evangelium declarat. JOANNEM sane fuisse Bethsaiidensem omnium fere Patrum confirmat suffragatio. Ipsi Chrysostomo, qui in Hom. I. in Joannem dixerat nomen patriae illius ignotum esse, dicitur tamen deinde ο ΑΠΟ ΒΕΘΣΑΙΔΑ, ο Ζεβεδαιου πατρως. Vir Πολυφιλιτου, qui nuper illustrem lampada divino Johannis Evangelio accendere coepit, licet dicat incertum esse, num Zebedaeus, horum Pater, fuerit Bethsaiidensis, fatetur tamen, sibi non esse argumenta ad manus, quibus vulgatam hanc opinionem impugnet. Cum igitur Philosophorum patres nos doceant, unamquamque rem in statu suo debere manere immotam, donec à fortiori deturbetur, vulgarem hanc opinionem tamdiu tuebimur, donec rationes exhibeantur, quibus ab ea discedendum esse evincatur.*

§. 18. Habes itaque integram *πενταδα* apostolorum BETHSAIDENSIVM; nunc *πρεσβυτεροι* Cananorum sive ex CANA, quae pariter oppidum Naphthalitidis erat, oriundorum tibi sistemus. Talis certe erat SIMON, qui à Matth. c. X. v. 4. & Marc. c. III. v. 18. *ο Κανανητης*, vel ut quidam codices habent *Κανανητης* vel *Κανανητης*,

זֵלוֹ vocatur. Non quidem nescius sum, aliter visum esse
 viris quibusdam summis, qui vocem illam non esse *πατριωτικῆς*
 existimant, sed deducendam à זֵלָה vel זֵלָה, hoc est *Zelus*, quasi
 dictus fuerit זֵלָה זֵלוֹתָי, quod ei nomen quoque tribuitur Luc.
 VI. 15. Act. I. 13. ita ut sit Ebraici vocabuli expositio, sicut Pe-
 trus vocis Cephæ. Sed cur huic sententiæ adfingere nequeam,
 non unis factum est rationibus. Nam primo, si id ei nominis ad-
 haesit à *Zelo*, dicendus potius esset *Κανναῶς* vel *Κανναῖος*, cum E-
 braeis זֵלָה (v. gr. Jos. XXIV. 19.) vel זֵלָה (Exod. XX. 5.) notet
זֵלוֹתָי, uti etiam interpretati sunt LXX. Interpretes. Non au-
 tem appellari potuisset *Κανανιτης* vel *Καναναιος*, cujus vocis termi-
 nationem esse gentilem norunt, qui Graece norunt.

§. 19. Porro nulla dari potest sufficiens & apta ratio, cur
 à *Zelo* ei inditum fuerit nomen. Si enim cum quibusdam id fa-
 ctum dicere velis, ab insigni, quo erga Dominum incaluit, *Zelo*,
 de eo in sacris nihil omnino legitur. Quin ea ratione à Simone
 Petro non potuisset distingui, (à quo tamen ut distingueretur,
 id ei nominis adhaesit) quod hic unicus sit, cujus Zelum imprimis
 commemorant sacri Scriptores. Sin autem cum aliis, quo-
 rum agmen ducit Ill. Scaliger in trih. c. 1. qui certum putat ordi-
 nem fuisse Zelotarum, *sanctimoniae vitae ac observationi leges deditum*,
ex quo ad Christi discipulatum transierit Simon Cananaeus, ab illo ordine
 appellationem suam nactum esse mavelis, notandum, talis ordi-
 nis nullum extare apud Judaicos scriptores vestigium. Neque,
 quod visum est nonnullis, in Zelotarum referendus est classem,
 qui Hierosolymis olim tot turbas tragoediasque excitaverunt.
 Illorum enim post demum Servatoris tempora, neque diu ante
πενταδεκαῖον urbis memoria existit. His argumentis addo tertium,
 quod liceat verbis celeberrimi Annalium Politico-Ecclesiastico-
 rum conditoris Sam. Basnagii exponere. Ita ille T. I. p. 309. Si
 Graeca dictio Zelotes expositio sit Hebraei nominis Cananaeus, quanam de
 causa non Matthaeus modo, sed Marcus etiam vocem adhibuerunt Hebrai-
 cam significando Simonis Zelo? An Graece scribentibus Graecam nomen
 desicibat, ut peregrinum ἕξ solis Hebraeae linguae peritis notum usurpa-
 rent. Quidni non secus ac Lucas, Simonem Zelotae appellatione designabant?
 His accedit, quod Marco Matthaeoque solemne est, nomina Ebraea, quae adhi-

adhibere, Graece vertere, ne lectoribus essent impedimento. Sic Talitha Kumi, Abba, Emanuel, eli, eli, lamma sabachtani, Matthaeus & Marcus Graece reddunt. Proindeque more suo, Graecam & explanationem adjunxissent voci Ebraicae, Simon κανανιτης ο Ζηλωτης, Simon Cananites, hoc est, Zelotes. Haec Basnagius.

f. 20. Ex quibus cum constare putem non ab Ebraica voce **ΝΖ**, quatenus illa Zelum significat, Apostoli hujus cognomen esse natum, nihil restat, quam ut **εθνικον** illud esse & à solo natali petendum cum Hieronymo asseramus. Neque enim nunc moramur eos qui putant dictum quasi **κανανιτην**, ut nota illa mulier in Evangelio appellata fuit **καναναη**, quasi ex regione Canaan oriundus fuerit. Sed quod in urbe Galilaeae Canae vel natus, vel ibi educatus. Imo fors in illa nuptias fecit. Si enim Nicephoro, qui eapropter praeter fas atque aequum Casaubono atque aliis vapulat, credimus & Graecorum menaeis, qui diem decimum Junii Simonis hujus, quem tamen perperam cum Nathaneel confundunt, memoriae consecrarunt, hic fuit sponsus in illis nuptiis Canensibus, quas sua & praesentia & miraculo primo condecoravit Salvator: Immo parum abest, quin pedibus eam in sententiam Lightfooti, qui in aedibus Alphaei, Simonis hujus Patris, nuptias illas celebratas esse conjecit, idque valde probabilem in modum. Cum autem ille etiam **Ζηλωτης** vocatus est, id putem per meram factum esse allusionem, ob vicinitatem nominis, quae patriae ejus Canae intercedit cum Ebraeorum **ΝΖ**. Ita ut solidam paene dixerim conjecturam Maldonati, quam habet in Matth. c. 10. quamvis illam vir quidam doctus vanam appellare non dubitaverit. Credo propterea, quod ex oppido Cana esset, aut Cananaeum dictum esse, & quia idem rursus Zelo fervebat, facta ad significationem nominis allusione Zelotem appellatum, quemadmodum si quis Simon Valentineae natus vir fortis esset, & Valentinus gentili forma, & Valens à fortitudine sed per allusionem ad nomen urbis suae vocaretur. Quod si autem quaeris, cur hic solus ex Apostolis à patria denominetur, causa in promptu est. Ut videlicet distingueretur eo commodius à **συνεγω** suo, sibi **ομωνυμο** Petro, Bethsai densi. Cui fortassis & illud adjungi debet, quod hoc cognomine memoria nobis refricari debuit insignis illius miraculi, quo ejus nuptiae cohonestatae fuerunt. Cum

E itaque

itaque esset oriundus Cana, ea autem pertineret, ut supra §. 13, 14, 15. evictum est, ad Naphthaliticam regionem, patet fuisse Naphthalitam. Id quod & jam olim observavit Theodoretus, cujus in comm. ad Ps. LXVIII. vs. 28. haec verba sunt: Σιμων ὁ Ζηλωτής, Κανανίτης ὀνομασται. Ταῦτα δὲ πάντα χροῖα τῆς Γαλιλαίας ἐστὶ. Ζαββαλον δὲ καὶ ΝΕΦΘΑΛΕΙΜ ἐμεινον ἔχον τον κληρον.

§. 21. Atque his probe animadversis idem quoque statuedum esse de JVDA Thaddaeo dicto & Λεββαίω, quem non alium esse à Levi, à telonio per Christum accersito pluribus singulari schediasmate, quod in Bibliotheca nostra Cl. V. Fasc. III. diss. 6. comparet, ostendimus, apparebit. Fuit enim ille Simonis Frater, filius Alphaei, sive Cleophae. Ita Λεβίς vocatur ὁ τῶν Ἀλφαιῶν Marc. II. 14. Adeoque matrem habuit Mariam illam, forem matris Domini, quae vocatur Maria τῆς κλεοφῶ Joh. XIX. 25. Fratres autem ejus fuere & Jacobus, qui dicitur minor, & Joses, & Simon noster, qui simul ἀδελφοὶ τῆς Κυριακῆ dicuntur, quod ejus essent consobrini, atque ex duabus nati sororibus. (a) Patet hoc ex seiscitatione Judaeorum Matth. XIII. 55, & Marc. VI. 3. Anne fratres ejus sunt JACOBVS & JOSES & SIMON, & quod probe observa, JVDAS, qui non diversus esse potest à Juda Thaddaeo. Unde etiam factum est, ut veluti in hoc loco, ita etiam passim, quando catalogus Apostolorum contextitur, soleant copulari. Sic e. gr. Matth. X. 2, 3, 4. ubi Petrus & Andreas, Jacobus & Johannes Zebedaei filii conjunguntur, quod fratres essent, ita eodem quoque nomine Jacobus Alphaei, & Lebbaeus, i. e. Judas, & Simon Cananites adsociantur. Idem fieri legimus apud Lucam VI. 15. ubi cum Judas dicitur τῶν Ἰακωβῶν, id non ita intelligendum est, ut Lutherus alique intellexerunt, quasi Jacobi fuerit filius, sed frater. Judas itaque simul fuit Simonis Cananaei frater.

§. 22. Quod cum cogito, videor mihi deprehendere originem errorum aliquot, qui in veterum scripta irrepserunt. Primus

(a) Mirari subit, quomodo illastri Scaligero ad verba Hegesippi, quibus meminit Juda τῆς κατωτάτης λεζομένης κυριακῆ ἀδελφῆ, in animadv. ad Eusebium, p. 187. excidere potuit. Mirum istius Judae fratris Domini Evangelistas nuspian meminisse; cum tamen id in citatis locis fiat disertissime. Est quoque propterea notatus à Valerio ad Euseb. H. E. L. III. c. 20.

mus est, quo Judas vocatur ZELOTES. Fit illud in historia apostolica, quae Abdiae nomen prae se fert. L. VI c. 7. Jacobi fratres majores natu SIMON cognominatus Cananaeus, & JVDAS, qui & Thaddaeus & Zelotes. Alter est, quo Judas ille cum Simone nostro perperam confunditur. Fit illud ab Hippolyto in libello de XII. Apostolis. Σιμων ὁ Κανανίτης, ὁ τῆς Κλωπᾶς, Ὁ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΣ. Fit à DOROTHEO in Synopsi de Vita Apostol. Fit à Sophronio vel quisquis autor est appendicis ad librum Hieronymi de viris illustribus. Fit ab autoribus tam laterculi Apostolorum, quem ex Cotelerio exhibui in Bibliotheca T. V. p. 505. quam Chronici Alexandrini. Immo ex recentioribus hos secutus est Florentinius in notis ad martyrologium, quod dicitur Hieronymi. Fontem erroris hunc mihi videor indagasse. Simon dicebatur à patria Cananites. Frater ejus erat Judas, quem pariter Cana protulit. Unde & ille potuit Cananites appellari. Certe in variis lectionibus à Marchione Valesio collectis, quas aduersatiorum S. capite XCI. exhibet Ludovicus de la Cerda, loco ΔεβθαιϞ ὁ ἐπικληθεὶς ΘαδδαιϞ apud Matth. X. 4. legitur καναναιϞ. Cum autem hoc vocabulum non abludat ab Ebraeorum נֶזֶר, quod Zelum significat, dictus quoque Zelotes, & cum id quoque nominis datum est Simoni, Judas cum Simone facile potuit commisceri. Nobis sufficit liquido patere, cum Judas frater fuerit Simonis, oriundi ex Cana, illum quoque fuisse Cananitam. Sicut & simul inde patescit Alphaeum seu Cleopham, illorum Patrem, saltim domicilium fixisse Canae, Jacobum autem hujus Filium, illorum fratrem quoque Canam pariter nactum esse patriam. Id sane credidit auctor, quisquis ille sit, historiae apostolicae, quae Abdiae dicitur. Ita enim ille in limine libri sexti. SIMON Cbananaeus cognomine, ac JVDAS, qui & Thaddaeus, & JACOBVS, quem fratrem Domini appellant, fratres Germani fuerunt ex Cana Galilaeae oriundi parentibus Alphaeo, & Maria Cleophae filia.

§. 23. Atque ita una fidelia duos, quod ajunt, dealbavimus parietes, hoc est, dum Judam vindicavimus Naphthalitidi, hanc quoque Judae fratris, JACOBI Alphaei, s. minoris, τῆς Θεοδελφῆς & justi dicti, fuisse patriam, assertum esse vides. Neque enim solum Cananitam fuisse, cum Judae Cananitae frater fuit, perspicuum

est, sed & hoc ex Talmude nos edoceri existimo. Fit enim ibi
 mentio אחד מחלמי ישר הנוצרי ויעקוב איש כפר סכניא שמת
 Unius ex discipulis Jesu Nazareni, *cujus nomen erat Jacobus, oriundus ex*
vico Secanja. Vide Talm. Babyl. Av. Sara c. 1. f. 17. 1. & Tosaph.
 in fol. 27. 2. coll. Hieros. Av. S. c. 2. fol. 40. col. 4. & שבת c. 14.
 fol. 14. col. 4. Idem commemoratur in Midras Coheleth fol. 89.
 col. 3. & in Sanh. c. VI. fol. 23. col. 2. citatque ea Talmudis loca
 R. Abraham Perizol in libro adhuc inedito, cui titulum fecit מבני
 אברהם cap. 59. Vix dubitari posse existimo per illum Secha-
 niensem inntui Jacobum venerandi Servatoris nostri confobri-
 num, idque à viris doctis (a) comprobatum est dudum. Sed
 quis ille כפר סכניא *Vicus Secanja* fuerit, id à nemine deprehendi
 indagatum. Neque illius alibi, vel in sacris vel תוס' ופ' Scripto-
 ribus fit commemoratio. Sed qui animum advoriterit, videbit
 illico, illum esse Galilaeae vicum CANA. Nihil enim accessit
 aliud nisi literula praefixa ס vel quae ejusdem cum illa fere soni
 est, milliesque permutatur ש. Apud Syros Scriptoresque Rab-
 binos illa nominibus praemittitur saepissime, ut patet ex vocibus
 סקבל proקבל caligo, סנגר סנגר, ut patet ex vocibus
 סנגל סנגל & גרגר, ut & sexcentis aliis.
 §. 24. Huic itaque voci idem accidit, quod voci Iscario-
 tes, quae data est appellatio alii Apostolorum JVDÆ, Christi
 Proditori. Vocatur enim ille ita, (b) i. e. Hebraice איש קריאות
 Vir ex urbe (Judae) Carioth, sive סרו קאריאט, ut Codex habet
 Cantabrigiensis, qui olim Theodori Bezae fuit, sive Cariothen-
 sis. Syrus autem habet סכ.ס.ס. Uti & vetustissimus N. T.
 codex Cantabrigiensis apud Matthaeum, Marcum & Lucam

O XXX-

(a) Vide de hoc Jacobo à Judaeis memorato Cocceji Ultima Mosis. §. 1103. Buxtorf. in Lex. in voca כפר p. 1080. G. El. Edzarum in notis ad Av. Sara p. 299. 199. Ch. Nol. dii Hist. Idum. p. 644.

(b) Lightfootus nomen illius derivat à voce סקורייתא, quod אסקורייתא scribitur, quae ut in Gemara explicatur, notat praecinctorium. Hoc moneo, ut ostendam vocabulum hoc non solum convenire cum latinorum scortea, sed & eandem prorsus esse cum Germanorum Schürze / & Belgarum nostroque Schorte / ita ut eam vocem velis literis Ebraicis scribere, non possis scribere aliter quam סקורייתא. Sed haec obiter.

Ὁ Σκαριώτης, & plures Vulgati Interpretis antiquos codices habere Scariotes testatur Lucas Brugenſis. Et de duobus vetuſtiſſimis Latinis codicibus, qui in Bibliotheca Bodlejana ſunt, id aſſerit Millius. Origenes quoque *περὶ δειξάνων* L.III. c.3. vocem ita firmat. Quemadmodum itaque Scariotes ſcriptum eſt pro Carriote, ita Secanja pro Canja. Et cum Jacobus à Talmudicis appellatur Secanienſis, indicatur fuiſſe Canienſis, ſive ex vico Cana, quae cum fuerit Naphthalitidos pars, Naphthalitam quoque oportet fuiſſe Jacobum.

§. 25. Sed & *quartus*, qui ex Apoſtoliſ Canam hanc agnovit patriam, in promptu nobis eſt. Is eſt BARTHOLOMAEVS, Quod ita conficio. NATHANAEL diſerte dicitur ὁ ἐκ ΚΑΝΑ τῆς Γαλιλαίας Joh. XXI. 2. Et in illa urbe ad Chriſtum acceſſit, quod haud obſcure colligere licet ex Joh. I. 46 ſeqq. coll. cap. II. vſ. i. Unde etiam à nonnullis veterum creditus eſt Sponſus fuiſſe in nuptiis Canenſibus. Hic porro Nathanael non alius fuit à Bartholomaeo, quod vel integris libris à tribus eximiae doctri-nae viris Bartholomaeo Gavanto, Johanne Roberti, & Fabricio Pignatello oſtenſum fuit. Unde manifeſtum fit, Bartholomaeum quoque Apoſtolum Cananitem adeoque & Naphthalitam fuiſſe.

§. 26. Habemus itaque jam NOVEM ex illa tribu, quibus decimum adjungimus MATTHAEUM, quem in telonio ad littus maris Tiberiados ſedentem haud procul à Capernaumo Naphthaliticae tribus urbe à Chriſto vocatum fuiſſe Apoſtolum ex ipſius narratione conſtat. Sive itaque ille natus fuit Caefareae Philippi, ut multis viſum eſt, ſive Capernaumi, quod nobis veri detur ſimilius, cum utraque urbs in Naphthalitide fuerit conſpecta, illum quoque Naphthalitam fuiſſe dicendum eſt. Ingentem enim, neque ulla vel veri ſpecie ſubnixum errorem errat Athanaſius in Cat. Patr. T. II. p. 368. quando ſcribit: *Ἐκ Ἰουδα ὁ Λεβί ἡ-ποὶ Ματθαίου, καὶ οἱ ἑτεροὶ τῶν δωδεκῶν. Ex Juda eſt Levi ſive Matthaeus, & reliqui Apoſtolorum.*

§. 27. Reſtant tantum duo THOMAS & Judas Servatoris Proditor. De illius patria nihil nobis certi divinae paginae tradiderunt. Liceat itaque eum in cenſum referre Naphthalitarum eodem jure, quo fortaliſſ alii ad eum ex eo exturbandum uti volent.

volent. Immo majori cum verisimilitudine. Cum enim omnes fere Apostoli dicantur fuerintque Galilaei, cur è numero Galilaeorum expungemus Thomam? Et cum Naphthalitis maximam & praecipuam Galilaeae partem confecit, nihil est, quo eum, non Naphthalitam fuisse, possis evincere. Quid? quod cum in consortio reliquorum Apostolorum Naphthalitarum piscium capturae intentum invenit Jesus, ἐπι τῆς θαλάσσης, τῆς τιβερειαδῆς in ripa maris Tiberiadensis, quod legimus Joh. XXI. 1, 2, quam totam, quatenus spectabat ad tribum pertinuisse Naphthaliticam supra vidimus, sane plus quam vero fit simile, eum in Naphthalitide, si non genitum, tamen commoratum fuisse. Lightfootus ad Joh. XX. 24. ex duplici ejus nomine quo & Thomas & Didymus appellatur, colligit, *forſan natum eſſe in loco aliquo ubi habitabant & Judaei & Graeci, qualis erat regio Decapolitana*; Ea conjectura si vera est, & sic fuit Thomas Naphthalita, cum longe plurima pars urbium, quae ad Decapolin pertinebant, sortis quoque fuerint Naphthaliticae.

§. 28. Superest solus JVDAS, ὁ γενόμενος ἑδνητος τοῖς συλλοβῶσι τοῦ Ἰησοῦ. Ne nunc dicam, de ejus patria quae fuerit, quod prorsus indubium esset, nihil posse asseri, ille etsi primum fuit καθελεσθημένον συν τοῖς ἀποστόλοις, tamen quando ἐλαχε τοῦ κληροῦ τῆς διακονίας αὐτῆς semetipsum illorum numero miserandum in modum excussit, neque adeo nobis necessitatem impositam esse putamus, ut, si Naphthalitas fuisse Apostolos ostendendum est, id de Juda quoque, qui nefando, quo caput suum alligavit, flagitio, se Apostolorum & collegio & nomine reddidit indignum, ἀναμφισβητῶς singillatim demonstretur. Neque PAVLVVS heic nos moratur, de quo quidem ex tribu Benjaminis orituro non agit in hoc comitate Divinus Vates, cum deinde vs. 27. ex collatione Pf. LXVIII. 28. separatim eum ejusque patriam ex multo eruditissimorum Interpretum opinione indicaverit.

§. 29. Neque prorsus hic negligendi sunt LXX. discipuli, quos Apostolorum choro adjunxit, atque ad annuntiandum regnum suum quaquaversum ablegavit, testante inter Evangelistas solo Lucâ X. 1. seqq. Quanquam enim de illorum patria nihil commemoretur, fuisse tamen Naphthalitas maximam partem, inde puto non inepte me posse colligere, quod à Christo in tribus

bus Naphthaliticae provincia vocati atque missi fuere. Hoc autem ex illo sermone colligo, quem cum illis habuit in illo itinere, quod paulo ante mortem ex Galilaea in Judaeam fecit; Tum enim videtur Bethsaidam, *Χωρὸν* & Capernaum, Naphthaliticos urbes habuisse in conspectu, digitoque quasi exserto commonstrasse, quando illis acclamabat: *Ὁυαὶ σοὶ Χωρὸν, σοὶ Βηθσαιδα* &c. *καὶ εἰ Καπερναυμ*. &c. vii. 13, 15. Inde pariter conjicies, quam nactus sit patriam MATTHIAS, qui deinde sorte in locum Judae proditoris suffectus fuit, siquidem ille, quod Patrum antiquorum plerique, idque sane non contemnendis rationibus suffulti, credere ex numero *τῶν ἰμαθηνῶν* in collegium cooptatus fuit Apostolorum. Unde hanc tandem rationibus subductis cogitationum nostrarum summam facimus, regionem, quae in sortem cessit Naphthali, fuisse domicilium Apostolorum tantum non omnium & duorum saltim Evangelistarum, & si conjecturis agendum, etiam discipulorum Christi *τῶν ἰβδημηκόντων*. J. Q. E. O.

§. 30. Illud autem ut aperte verbis Jacobaeis continetur, ita nunc porro est ostendendum, reliqua quoque, quae habet sanctissimus Patriarcha, in illos convenire apprime. Quod enim (2) adtinet titulum CERVAE, quo Apostolorum chorus insignitur, quisquis ea, quae Cap. I. §. 10. sqq. adduximus, repetere velit memoria, confitebitur vix Apostolorum mores & fata sub concinniori potuisse depingi emblemate, quam quidem *cervorum*. Pone tibi tantum ob oculos incredibilem velocitatem, qua in propagando Evangelii cursu usi, salebras omnes & ardua feliciter superarunt. Neque necesse est ut confugas ad illam orbis terrarum divisionem, qua unicuique Apostolorum certam ajunt terrarum provinciam, quam suis illustraret praeconiis, fuisse adsignatam. Haec enim traditio fabulam olet, & à multis explosa est. Neque Pauli expeditiones atque itinera commemorabo, in quibus Evangelio suo *ab Hierosolymis in circuitu ad usque Illyricum implevit omnia* Rom. XV. 19. & Syriam, Ciliciam, Judaeam, Palaestinam, Pisidiam, Pamphiliam, Attaliam, Cretam, Meliten, Italiam, Macedoniaem, Graeciam, Peloponnesum, Phrygiam, Galatiam, Dalmatiam, Macedoniam, Cyprum, Cappadociam coelestis doctrinae luce illuminavit. Haec enim ad implementum commatis potius 27. quam hujus ostendendum pertinent. §. 31.

§. 31. Omnibus enim nuntiis suis id dedit in mandatis Sal-
 vator optimus maximus, ut proficiscentes *εις τον κοσμον απεντρο* Evan-
 gelium praedicarent *παση τη κησει* Matth. XXVIII. 19. Marc. XVI. 15.
 ut essent ejus testes *Ἐν Hierosolymis Ἐν in tota Judaea, Ἐν in Samaria εως*
ερατει της γης Act. I. 18. Praedixerat quoque ante excidium Hiero-
 solymorum, praedicatum iri Evangelium regni *εν ολη τη οικουμενη*
εις μακρυον ποιοις εδουσι Matth. XXIV. 14. Illi praecepto obsc-
 undantes exierunt *Ἐν praedicarunt πανταχου* Marc. XVI. 20. ita ut
 sonus eorum exiret *εις πιαση την γην* Rom. X. 18. & Evangelium annuntia-
 retur *εν παντι τη κοσμη* Col. I. 6. imo *εν πιαση τη κησει τη υπο τον ουρανον*
 vl. 23. ita ut unusquisque CVRSVM suum absolvens ex phrasi
 Paulina. 2. Tim. IV. 7. nullum locum disciplinae suae sineret ex-
 pertem, *μη ηνης, μη επειρον, μηδ επιτω τελτην ανθρωπιω κατοικιαν, η φυ-*
σις εδιδυ, non insulas, non continentem, non si quam tertiam habitationem
natura hominibus dedit, quae verba sunt Gregorii Nysseni in Or. de
Petro & Paulo. Neque illa res obscura esse potest illi, cui mo-
do Legatorum hujus acta, quae D. Lucas consignavit, aliaque
primae ecclesiae monumenta, volvere animo lubitum est. Prae-
fertim, si cogitet stupendos illos, & mirum quantum prosperos
fuccesfus, quos in tot longe lateque distitis nationibus, instar ful-
guris momento temporis ab ortu ad occasum penetrantis, omnia-
que lumine suo illustrantis, habuit doctrinae Christi annunciatio.
 Cum enim, ut verbis utar Laetantii de morte perfec. c. 2. *Dom-*
inus subtractus esset oculis hominum, raptusque in coelum, discipuli ejus dispersi
 sunt PER OMNEM TERRAM ad evangelium praedicandum, &
 per annos XXV. usque ad principium Neroniani imperii PER
 OMNES PROVINCIAS ET CIVITATES ECCLESIAE fun-
 damenta miserunt, vel ut Theodoretus in *διαλεξει μετα νομων* scri-
 bit, illi piscatores *Ἐν publicani* (intelligit Apostolos) *εινστις nationi-*
bus legem Evangelicam detulerunt. Neque solum Romanos, quique sub Ro-
mano vivunt imperio, sed Scythas quoque Ἐν Sauromatas, Indos praeterea,
Aethiopes, Persas, Hyrcanos, Britannos, Cimmericos Ἐν Germanos, utque
semel dicatur, omne hominum genus, nationesque omnes induxerunt Crucifi-
xi leges accipere. Idque eo cum fructu, ut de Ecclesia secundi sac-
culi idem lacteus scriptor cap. 3. potuerit scribere Ecclesiam nullas
inimicorum impetus passam, manus suas in orientem occidentemque porrexisse,
 ut jam

ut jam nullus esset terrarum angulus tam remotus, quo non religio Dei penetrasset, nulla denique natio tam feris moribus vivens, ut non suscepto Dei cultu ad justitiae opera mitesceret. (a) Sed haec demonstrationis uberioris non indigent.

§. 32. Neque minus in eos Cervarum symbolum quadrare, quod ab omni destituti praesidio perpetuis hostium suorum persecutionibus objecti, forti tamen atque constanti animo in cursu suo perrexerunt, id abunde patebit illi, qui Cap. I. §. 11, 12, 13. legere dignabitur. Tales eos considerabat eorum Magister, quando eos ablegaturus, ita alloquebatur: *ιδε εγω σκοπεω υμεις ως αρθρωτα εν μεσω λυκων; οταν δε διακωσθη υμεις* EN TH ΠΟΔΕΙ ΤΑΤΗ ΦΕΤΕTE *εις την αβνην*, ut legimus Matth. X. 16, 23. quid hoc aliud est quam si dixisset eritis *כאריה שלוחה*, sicut CERVA emissa, sive mit tam vos ut cervas imbelles in medio insectantium venatorum & canum, quae huc illuc agitatae in fuga praecipiti sibi potissimum consulere debent. Confer omnino versus 17, 18, 22, 23. Luc. X. 3. & Joh. XV. 17, 18, 20, 21. XVI. 2, 20. Quam accurate autem huic praedictioni responderit eventus, nemini nisi in historia Apostolica prorsus hospiti obscurum esse potest. Vide Act. XIII. 50. XIV. 5, 19. XVI. 22, 23. XVII. 5. & passim alibi. Sane, ut infirmas, & undequaque hostium agitationibus atq; furoribus expositas, cervas Apostolos describit Apostolorum haud infimus Paulus, quando scribit: *Καυχισμα εν πασι ΑΣΘΕΝΕΙΑΙΣ, εν υβρισιν, εν ανωγκαις, εν διωγμασις, εν σενοχωλαις υπερ Χριστου.* 2. Cor. XII. 9, 10. *Εσμεν Θεοι θλιβενοι εν θλιψιν, εν πληγαις, εν ακαταστασις, εν κοπις, εν αγρυπναις, εν νηστειαις.* 2. Cor. VI. 4, 5, 6. Vide porro ac perpende 2. Cor. XI. 23—28. 2. Cor. IV. 8. 1q. 1. IV. 9—14. & confer Ebr. XII. 36, 37, 38.

§. 33. Quum vero divinus vates non cervae solum meminit, sed & emissae & ablegatae, manu quasi ducimur ad cogitandum de APOSTOLIS. Ubi enim in textu Ebraico *שלו*, quae vox heic loci legitur, occurrit, Alexandrini Interpretes eam per *שלו*.

F

(a) Vide de celeri primi Evangelii cursu Interpretes ad loca citata Lactantii. *Witfi* Misc. L. II. ex. 13. §. 7. 8. *Cavium* de Apost. vita p. 161, 162. *Lampium* in Pf. XLV. ex. V. §. 29. *Centur. Magdeb.* t. L. II. c. 2. *Spanh.* hist. Eccles. Sec. I. c. 8. *Pagium* in *Critica* ad 2. C. 42. n. 2. *Adalvendam* de Anti-Chr. T. 1, L. IV. c. 1. 1q.

(42)

δοσεδεν tantum non semper, i. e. *quinques centies* trāstulere, uti
& שלוחות *Et. XVI. 18.* τες ἀπεσταλμενος, & משלוח & שלוח דוּס-
שולאס verterunt. Ita Duodecim exploratores à Mose in terram
promissam emissi, ubi in Ebraico est שלוח, dicuntur דוּסשולאס
Num. XIII. Immo cum 1. Reg. XIV. 6. Achias propheta se vo-
cat שלוח ד. i. e. eum vocant Ἀποστολον. A tali autem ἀποστολη nomen
datum est duodecim Christi Legatis, qui dicti sunt ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ,
i. e. ἀπεσταλμενοι. Erant illi enim, quos ΑΠΕΣΤΕΙΛΕΝ ὁ Ἰησους Matth.
X. quos ἐπιησε δωδεκα, ἵνα ΑΗΟΣΤΕΛΛΗ αὐτους κυριαγειν. Marc. III. 14.
quibus acclamabat; ἰδὲ ἐγαμ ΑΠΟΣΤΕΛΛΩ ὑμᾶς Matth. X. 16. de
quibus dicebat ΑΠΕΣΤΕΙΛΑ αὐτους ἐς τὴν κοσμον Joh. XVII. 18. Con-
fer quoque Joh. IV. 38. XX. 21. & Luc. X. 13.

§. 34. Et quod magis est, notandum porro, quos Helle-
nistae vocabant Apostolos, illos Hebraei appellabant שלוחים vel
שלוחין. Vulgatum quoque est & passim à Viris doctis (a) ob-
servatum id nominis à Synagoga Judaica ad Christianorum Ec-
clesias mansisse. Illi enim à coetu Ecclesiastico ablegatos vel ad
literas encyclicas vel decimas colligendum appellabant שלוחין
vel שלוחי צבור sive שלוחין, hoc est Ἀποστολῆς τῆς ἐκκλησίας. Unde
quando Lucas VI. 13. εἰς καὶ Ἀποστολῆς ἀνόμαστο, scribit, cave credas,
Christum usum esse voce Apostolorum cum Syriace vel Chaldaice
loquens, eos omni dubio procul vocaverit שלוחין, nomine tum
temporis inter Judaeos valde usitato. Quae cum ita sint, cum
quis mentionem fieri legit Cervae שלוחין, cui non statim in
mentem veniunt שלוחים, i. e. APOSTOLI? & parum abest,
quin illos Domini nostri ἱεροπομπῆς suo paene nomine à Jacobo in-
dicatos asseram.

§. 35. Quemadmodum autem ita Apostolorum patriam, fa-
mā, atque munus praedicta ab Israeleprehendimus, ita & verba,
quae sequuntur שר אמתו הנותן ea, in quibus praecipua mune-
ris eorum ratio versabitur, inuunt. Ostensum enim satis su-
perque

(a) Vide Lightfootum, Grot. & Calovium ad Matth. X. 1. Hammondum ad Luc. VI.
13. Joh. XX. 21. C. Vtringam de Synag. Vet. L. III. P. II. c. 3. Casaub. ad Bar. Ex. XIV.
n. 2. seqq. J. Buxtorff. in Lex. Fr. *Burmannum* P. in diss. de Apost. I. & de Synag. §. 22.
23. S. Petiti Var. Lect. L. I. c. 13. *Caveum* de vitis Apostol. p. 154. Fr. *Spanhem.* de Apost.
§. 7. J. Fr. *Mayerum* in diss. de *Apostolis Hebraeorum* habita Gryphiswaldiae a. 1705.

perque à nobis C. I. §. 20. seqq. per illa שַׁר נְמוֹר significari lac-
 tum de instauratione generis humani nuntium; hoc est EVAN-
 GELIVM. Hujus autem praedicationem praecipuum missionis il-
 lorum scopum finemque fuisse, & nemo ignorat, & sacrae lite-
 rae plus vice simplici confirmant. Missurus eos Dominus jube-
 bat περιουρμενοι δε ΚΗΡΥΣΣΕΗΤΕ, λεγοντες οτι ηγγικεν η βασιλεια των ουρα-
 νων Matth. X. 7. Πορευθεντες εις τον κοσμον απαντω ΚΗΡΥΣΣΑΤΕ το ευ-
 αγγελιον. Marc. XVI. 15. Πορευθεντες μαθητευσατε παντα τα εθνη —
 Διδασκοντες αυτους Matth. XXVIII. 19, 20. Idque testatur Marcus III.
 14. Επισητε δωδεκα, ινα αωσι μετ' αυτου, και ινα αποστελλαη αυτους ΚΗ-
 ΡΥΣΣΕΙΝ. Atque illi mandato morem gessere accurate, nam
 εξηλθοντες εκηρυξαν πανταχου Marc. XVI. 20. & πισωεν ημεσων εν τω εσρα
 και κατ' οικον εκ επευοντο διδασκοντες και εταγγελιζομενοι Ιησων τον Χρι-
 στων, Act. V. 42. Unde vocantur Κηρυκες 1. Tim. II. 7. 2. Tim. I. 11.
 & Μαθητες, testes Christi, Luc. XXIV. 47. Act. I. 8. X. 41, 42.
 XXII. 15. Imo videor mihi absurdum me operam, si huic rei insitam
 diutius, vellemque probare pluribus Apostolos fuisse שַׁר נְמוֹר
 הַתּוֹרָה, i. e. EUANGELISTAS, adeoque Jacobi va-
 ticinium implementum omni ex parte nactum fuisse.

§. 36. Quod si autem quispiam praefraete illorum virorum
 cogitationes sibi retinendas esse existimat, qui verbis nostris pu-
 tant contineri praedictionem, de terra Naphthalitide, dulcissimis
 vocibus Jesu Christi personitura & prime loco Evangelii luce col-
 lustranda, quod & Ef. IX. 1, 2. coll. Matth. IV. 13, 14, 15. praedictum
 fuit, tantum abest ut eas explodi velim, ut potius aliquid afferre
 lubeat, quo illud singulari quodam atque extraordinario modo
 impletum esse dispalescat. Innuo nempe memorabilem illam de
 miracula Christi in monte μεταμορφωσει historiam, tanti visam Spi-
 ritui Sancto, ut & à quatuor Evangelistis & tribus Apostolis fi-
 rimul eam voluerit victuris aeternum chartis commendari, Nar-
 rat illa è coelo hanc vocem απο της μεγαλοκρονης δοξης auditam fuis-
 σε, ουτ' εστιν ο υιου μου, ο αγαπητου, εν ω ευδοκησα. Erant haec sane
 שַׁר נְמוֹר ab ipso Deo prolata, audiente maxime venerabili cho-
 ro, qui ecclesiam & militantem & triumphantem, & Veteris
 Testamenti juxta & Novi, & Mosen & Prophetas, & Apostolos,
 eorumque omnium CAPVT & Principem simul uno intuitu ex-
 hibe-

hibebant. Complectebantur totius Evangelii summam ac medullam; JESVM CHRISTVM esse MESSIAM (tum enim temporis Messiam Judaei *Dei filium* appellabant) quin & illum populo Israelis olim propositum Angelum, in cujus medio nomen Dei futurum erat, & magnum illum Mosis parem Prophetam. Utrique enim huic, neque ulli mortalium vel angelorum unquam in plena emphasi dictum erat, *ΑΥΤΕ ΔΙΚΑΙΕΤΕ* Exod. XXIII. 21, 22. Deut. XVIII. 15. Praeterea utrumque illius *statum*, & *naturam* utramque, & triplex *officium*, quin & omnia hominis *officia*, quae sunt, credere Evangelio, eoque digne vivere, quod utrumque sub praecipio *Audiendi* involvitur, in his verbis concluduntur. Quae autem verba dicas magis פֶּשַׁר מִכְּרִי שֵׁן, quid pulchrius, quid suavius promulgari potuit illa voce, quae tum audita fuit, ΕΝ Ω ΕΥΔΟΚΗΣΑ. Non solum delector eo sponse, mediatore, instauratore hominum, mox *λυτρον* soluturo, aeternamque redemptionem adduero, phrasi desumpta à sacrificiis Veteris Foederis, quae *eis εὐμεν ἐνοδίας* offerri dicebantur, sed & *ἐν ᾧ*, i.e. PER quem placatus sum, hominibus videlicet, cum quibus nunc mihi mox in gratiam redeundum est, collato Luc. II. 14.

§. 37. Haec autem verba audita sunt in tribus Naphthaliticae ditione. Neque tamen id factum puto in monte Tabore, quae opinio omnium paene saeculorum traditione confirmata fuit, licet ille, teste Eusebio ac Hieronymo in confinio tribuum Zebulon atque Issachar situs fuerit. Omnes enim historiae Evangelisticae circumstantiae docent, transfigurationem illam factam non longe à Caesarea Paneadensi, sive Philippi, quae sita erat in extremis Galilaeae oris. Et quidem inter illam urbem & urbem Capernaum. Conf. Matth. XVI. 13. XVII. 1. & 24. Marc. VIII. 27. & Luc. IX. 37. Immo si conjecturis sane probabilibus agendum est, in monte Paneo, qui Caesareae adjacebat, cujus mentio fit in nummo quodam Marci Antonini, qui in nummophylacio est Mediceo, cujusque *καρφη* *ἐἰς ἀπειρον ἕψθη ἀναστρεφεται* *vertex* in immensam altitudinem extenditur. Hunc autem terrarum tractum ad Naphthalitidem pertinuisse, caret dubio. Illi itaque, qui hoc oraculum de verbis in illa regione auditis accipiunt, hic inveniunt, suam opinionem quo confirmant, Num autem huc quoque faciat

faciat illud, quod non pauci iique non infimae notae ex Prophe-
tarum choro, v. gr. ELIAS, ELISA, JONAS, AMOS, HOSEAS,
& NAHVMS tribui Naphthaliticae genus suum debere cre-
dantur, quod peculiari sebediasmate ante hos quinque annos Cla-
rissimus in Academia Julia Philologus *Hermannus von der HARDT*
asserere voluit, id aliis perpendendum relinquo.

§. 38. Est tamen, ne quid dissimulem, quod contra sen-
tentiam, quam proposui, adduci non sine aliqua specie queat, v.
gr. locus insignis Ps. LXVIII. 28. ubi ingens & recentiorum &
vetustissimorum Interpretum agmen Apostolos, eorumque nata-
le solum indicari, & per *Benjaminem parvum*, PAVLVM, per *Prin-
cipes Judae*, JACOBVM utrumque cum JOHANNE & SIMONE,
per *Principes Naphthali & Zabulon* reliquos Apostolos intelligendos
existimavit. Inferre itaque aliquis possit, si & Apostoli ex tribu
fuerint JVDAE, & ZABVLONIS, non potest omnibus Naphtha-
litis assignari patria. Sed non unum est, quod respondeam; Nam
(1) Certum est hoc dictum esse perobscurum, neque id extra omnem
ptum verbis, quae alibi non occurrunt, neque id extra omnem
esse positum dubitationis aleam, heic diserte APOSTOLOS no-
minari, adeoque inde nullum inevitabile telum in nos contorque-
ri posse. Porro pone (2) unum alterumve ex Apostolis fuisse ex
tribu Juda id tamen illam, quam dedimus, interpretationem non
subversurum esset, cum nobis sufficiat ostendisse, longe plurimam
maximamque eorum partem fuisse Naphthalitas. Praeterea (3) vel
si de Apostolis illa Psalmi verba explices, non opus est, ut eorum
patriam significari dicas, neque enim vocantur FILII Judae, *Naph-
thali, Zabulon*, sed Principes eorum, ut innuantur potissimum illae
tribus, quas illi praesentia sua nobilitarunt, & doctrina expolive-
runt. Ad extremum (4) cum verba שרי יודיה רגמתם etiam
verti possint, *principes Jehudae eorum est maledictio*, locutione Hebrai-
ca, pro *principes Jehudae maledicti sunt*, id observante clarissimo Viro
Alberto SCHVLTENS (a) considerandum offero, ane per *prin-
cipes illos Judae maledictos* intelligi debeat infelix ille Christi prodi-
tor JVDAS, qui solus ex tribu Juda descendit. Ita enim omnium
Apostolorum haberes tribus, *Paulus* enim erat Benjaminita, Judas

F 3

CS

(a) in observ. Philolog. in V. T. p. 163.

ex Juda ortus, Reliqui omnes ex urbibus Naphthaliticae terrae, quae fortē Zabulonis ad-
ungebat. Quamquam plura quam vulgo patatur, in hoc oraculo delitescere mihi viden-
tur, quae cum haec dissertatio jam ultra modum processerit, destinanda alii loco sunt.

§. 39. Tandem Apostolos ex Patriarchis Naphthali & Zabulon natos esse nos
nescire, id inde conficere vult BASNAGIUS: Cum Galilaei essent Apostoli ex illis tri-
bus orti videntur, quae Galilaeae regionem incolebant. Cum autem Iosephus do-
ceat, praeter duas tribus nullam rediisse in Judaeam, sed ultra Euphratem mansisse,
hinc patere, nullam in Palaestina fuisse vel Nephthalitarum vel Zabulonitarum tri-
bum. Sed haec nostram quam adstruximus sententiam non destruant. Nam si vel
multo maxima pars Naphthalitarum non rediit, nullos tamen rediisse equis dixerit?
Neque id volumus, quod Apostoli omnes ex lumbis Naphthali fuerunt orti, sed tantum
in illo; quod à Naphthali sortitum erat nomen, solo, vel lucem adspexisse vel domi-
cilium habuisse. Acque hoc est, quod à nobis iis argumentis, quibus in rebus id genus
fortiori vix datur, ostensum esse arbitror. Quibus nunc verbum non
amplius addam.

COROLLARIA RESPONDENTIS.

1. Vere Nicolaus quidam exiit primo seculo, cujus sectatores Nicolaitae dicti sunt.
2. Ebionaei autem minus recte haeticorum primi seculi catalogo inferuntur.
3. Tiberium decretum fecisse de Christo in numerum Deorum referendo defendimus.
4. Hadrianum Imperatorem quartam in Christianos movisse persecutionem, falso à qui-
busdam asseritur.
5. Defendi potest Nestorius, quando Mariam Θεσικαν dici posse negavit.
6. Recte tamen etiam reprehensus est, quod Mariam Deiparam esse infitatus est.
7. Constantinus M. non ex rationibus vere politicis favit Christianis.
8. Leviathan, qui apud Jobum describitur, non est Crocodilus.
9. Verbis illis Matth. II. vs. 23. *ὅπως πληρωθῆ το ρηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζω-
ραῖος κληθεῖσται* inter alia digitus intenditur ad ea loca S. Scripturae, in quibus
humilis ac despecta ejus conditio à Prophetis praedicitur.
10. Hircus ille emissarius, qui in die expiationis inagnae in desertum mittebatur, Levit.
XVI. 20. seqq. non populum Judaicum immergerum, sed Christum repraesentavit.
11. Verbis illis *κατέβη εἰς τὰ κρητὰ κρη τῆς γῆς* Eph. IV. 9. non descensus Christi in
infernum, sed sepultura ejus indicatur.
12. In Haeticos non est animadvertendum ultimo supplicio.
13. Sacrificiorum originem non humanae, sed divinae institutioni debemus.
14. Autor Epistolae ad Hebraeos non alius est, quam Paulus.
15. Illa lingua Graeca à primo Auctore conscripta est.
16. Per Zachariam illum Barachiae filium, de cuius caede Matth. XXII. 35. non indicatur Za-
charias, qui 2. Paralip. 19. 20. trucidatus legitur, neque etiam Zacharias Propheta, sed
Zacharias Baruchi filius proxime ante *πρωτοδραμα* Reip. Jud. interemptus.
17. Absurdum est dogma Spinozae, quo statuit Deum posse esse corpus & mentem simul.
18. Deus in decernendo ac producendo res habuit libertatem indifferentiae.
19. Melchisedecus non fuit Christus, sed merus homo.
20. Argum. pro Dei existentia à priori sumtum, non validum est.

* * * *

4
Fol 1297

ULB Halle

3

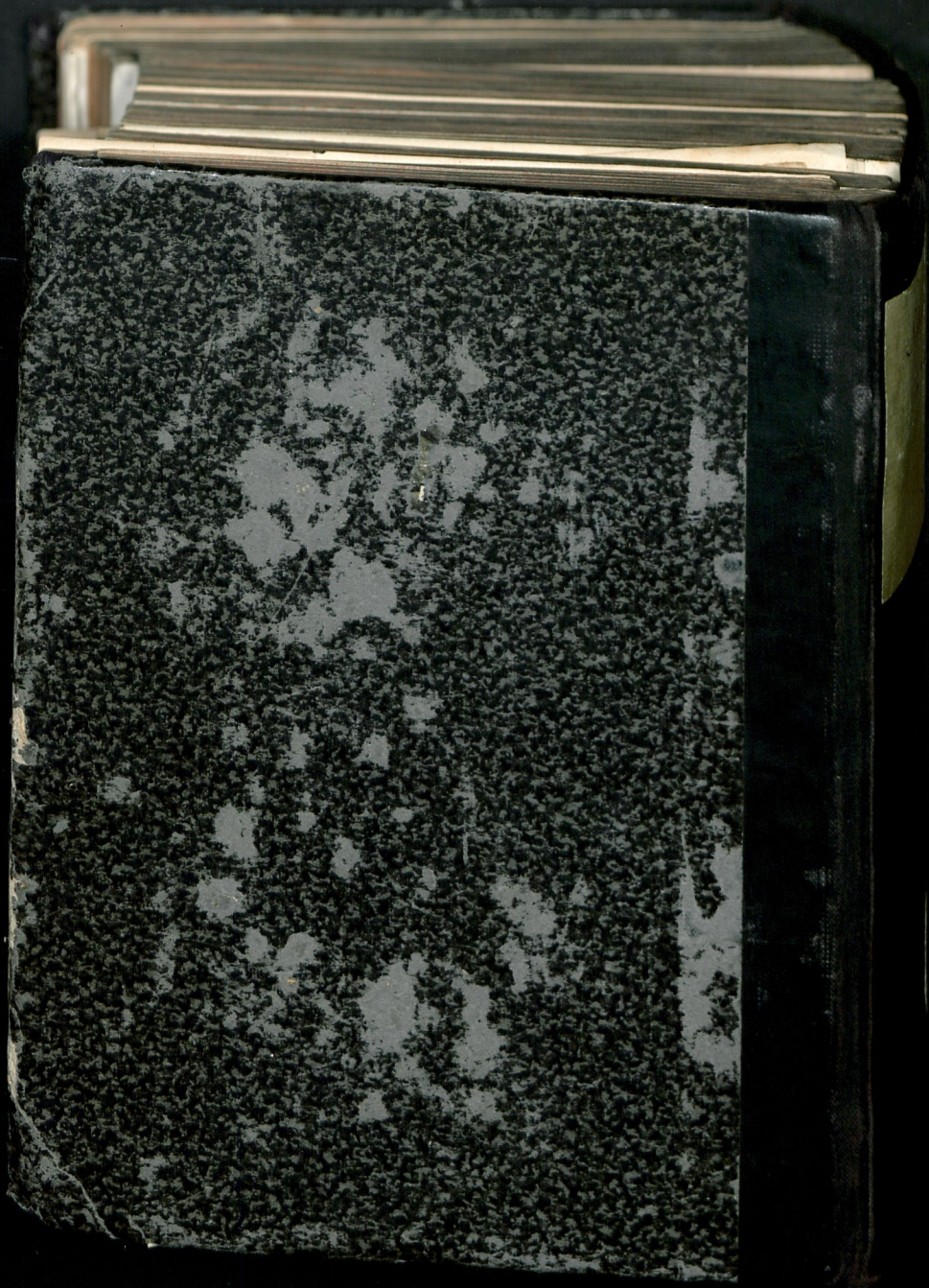
003 006 867

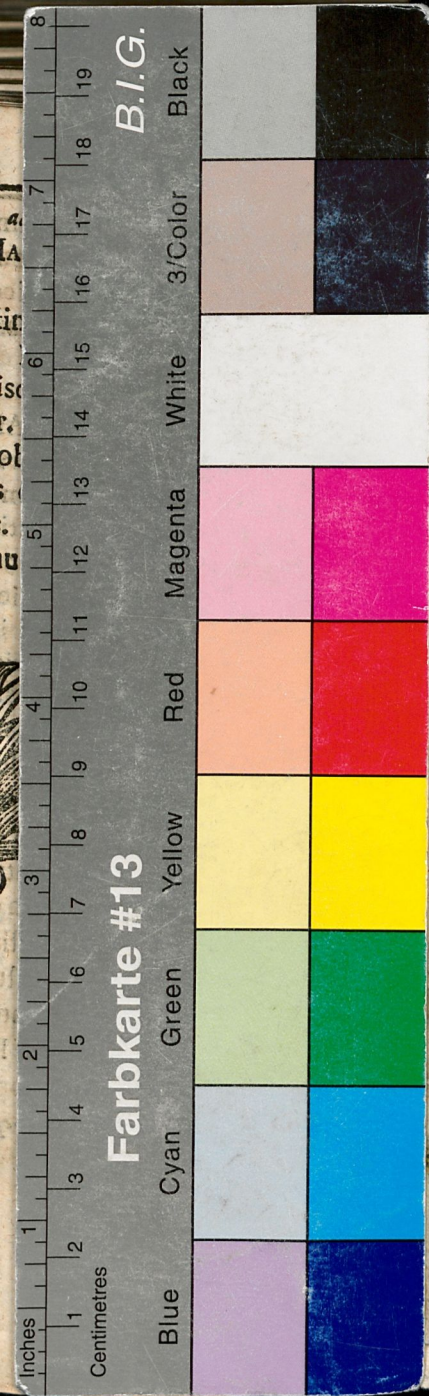
f
56

Dilputationem Theologico-Philo-
logicam,

De

NAPHTHALITIDE

Patria APOSTOLORUM,
ad illuminandum illustre JACOBI
Oraculum, quod legitur
GEN. XLIX. 21.

Auspice τῷ τῆς ὁμολογίας ἡμῶν
ΑΠΟΣΤΟΛῶΝ JESU CHRISTO,
PRAESES

THEODORUS HASAEUS,
S. T. D. & Prof. P. O. & ecclesiae
ad D. Virginis Pastor,

&
RESPONDENS

GEORGIUS HENRICUS KOEPELIUS,
Hassus,

placidae literas amantium disquisitioni
Futuro die Saturni ad d. XV. Kal. Jul.
H. L. Q. S. instituendae
offerunt.

B R E M Æ,
Typis HERMANNI CHRISTOPHORI JANI,
Illustr. Gymnasii Typogr. 1724.